

1

אונקלוס

ויקרא בג אמר

שצ

אָנָא ייִ א ומִיִּי יי עם מִשָּׁה
 קְמִיִּר: ב מִיִּי עם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְתִימֵר קְהוֹן מוֹעֲדֵיָא בְּיַד
 אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם

אָנָא ייִ
 וְתִימֵר
 קְהוֹן מוֹעֲדֵיָא
 בְּיַד
 אֱלֹהִים
 מוֹעֲדֵי יְהוָה
 אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ
 אֹתָם

רש"י

לקמ בהיר

שכר (ת"ס): (3) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלומדין * כהם", שמעברים את השנה על גליות שנעקרו ממקומן לעלות לרגל ועדיין לא הגיעו לירושלים (ה"כ - סנה' שינוי נוסחאות * מלמדים - שיהיו בהם ישראל מלמד)

הנפון ללדיקים בעולם הנחמי (בא"י): א) לשון רש"י כסנהדרין: בני הגולה הרחוקים ונשמע לב"ד שנעקרו ממקומן לעלות לרגל לעשות פסחיהם ועדיין לא הגיעו שאם לא יעברוהו לא ירגילו לבא בפסח עכ"ל, פי' אם לא יעברו השנה ולא ימתינו עליהם לא ינאלו לשנה הבאה, משא"כ אם ידעו שהמתינו כשצילם, וזה מה שאמר רבינו כאן "מלומדין" שפירושו מורגלים (לבוש), ויש גורסים שם ברש"י כסנהדרין שאם לא יעברוהו לא "יגיעו" (במקום לא ירגילו) לבא בפסח, וזו גירסא נכונה, ופירושו שהלא אין מעברין את השנה בניסן רק באדר, לזה אם שמעו ב"ד שצני גליות נעקרו ממקומן בזמנו ואירע להם שום אונס קודם ר"ח ניסן והם עדיין רחוקים כל כך שלא יגיעו לירושלים עד הפסח עושים את החדש הנא לאדר שני (נח"י), ויש גורסים כאן ברש"י מלמדים (במקום מלומדין), אם כן פירושו כדי שיגיעו לירושלים ברגל וילמדו שם תורה ועבודת ה' מן הכהנים וסנהדרין (ג"א), ויש עוד גירסא ברש"י כאן, וזה הנראה נכונה ואמימת, עשה מועדות שיהיו בהם ישראל, מלמד שמעברין את השנה וכו', ולפי זה פירושו פשוט שחטטה המועדים באופן שישראל הרוצים לחוג אותו יהיו במקום החגיגה שהוא בירושלים, וזה לשון מורה כהנים, ומנין שמעברין את השנה על הגליות שגלו (פי' שנעקרו ממקומן) ועדיין לא הגיעו ת"ל בני ישראל מועדי ה' עשה את המועדות שיעשו אותם כל ישראל עכ"ל, ופירושו של דבריהם ז"ל, משום דקשה להם שהכתוב לא אמר אלה מועדי ה' אלא מועדי ה' וזה אין לו הכנה, גם מיותר הוא שהרי אמר אח"כ אלה הם מועדי, לזה אמרו שמקושר למעלה על בני ישראל שפירושו כל בני ישראל מועדי ה' אשר תקראו אותם (במ"ח), ומכל מה שאמרנו אין קשיא ואין ראייה שצני הגולה מחוייבין לעלות לרגל, אדרבה, מפני שאינן מחוייבין לריך לעזור להם

* זמן יי
 מיו וגו':
 צענין:
 ת.ם. זה
 על דברי
 זה ת"ל
 ביחיד*
 וי ימסור
 על מנת
 מישאל
 מר היטל
 ציל ולל
 המוציא
 ין לשלם

אור החיים

פירוש שיחשב להם מזיד אכילת הקדשים שאכלו לא הזדה מניעת הפרעון, ועיין מה שפירשתי בפסוק שלפני זה י"א):

בג. ב. מועדי ה' וגו'. גזירת הדיבורי". רז"ל אמרו (ת"כ) כי הוא אשר תקראו אותם, פירוש כי מועדי ה' הם צומן שיקראו אותם ישראל. ולריך לדעת למה חזר לומר אלה הם מועדיי". עוד לריך לדעת למה חזר לצוות על השבת. ועוד רואה אני שחזר לומר פעם שני אחר מצוות השבת אלה מועדי ה'. ונראה כי שיעור

אור בהיר

צד) שאם יעשו מה שניכחם ופרעו יהיה להפך. צד) פי' מה הוא הדבר שעליו בא הכי' להודיע, כי מאמר ששם ימים וגו' הוא גזירת אלה הם מועדי, וגזירת מועדי ה' לא נודע מקומו. צד) פי' למה להקדמה הזאת ככלל, יחסיל ויאמר ששם ימים. צד) וכנזכר לעיל בשם רז"ל. צד) מועדי צעניו לנותן המורה ולא הסנה אשר תקראו וגו'. צד) שתיבת תקראו צמ"ו היא לנוכח

אמר עדה
 ו ביחידות
 עליה, ולא
 אלא אמר
 מתקדש,
 יא הדבר
 על מצות
 f יהיה נס
 ללם שלי
 ו מוכנים
 ו) אע"פ
 דמים אלה
 צירח נפש

שקראו וימים אלה - מחלגם ויוקם

מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי: ג יְשֻׁעַת
 יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
 שְׁבֹת שְׁבֹתוֹן מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ כָּל־מְלֶאכֶה
 לֹא תַעֲשׂוּ שְׁבֹת הוּא לִיהוָה בְּכָל
 מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: פ ד אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה
 מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם
 בְּמוֹעֲדָם: ה בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן
 בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים

תַּעֲרֶעוּ וְתִהְיוּ מְעֲרֵי קֹדֶשׁ אֲלֵיךְ
 אֲנִי מוֹעֲדֵי: ג שְׁתֵּא יוֹמִין
 תִּתְעַבֵּר עֲבִידָא וּבִיּוֹמָא
 שְׁבִיעָאָה שְׁבֹת שְׁבֹתָא מְעֲרַע
 קֹדֶשׁ כָּל עֲבִידָא לָא תַעֲבִידוּן
 שְׁבֹתָא הִיא קָדֶם יי בְּכָל
 מוֹתְבִיכוֹן: ד אֲלֵיךְ מוֹעֲדֵי רִי
 מְעֲרֵי קֹדֶשׁ רִי תַעֲרֶעוּ וְתִהְיוּ
 בְּמוֹעֲדָהוֹן: ה בְּיִרְחָא קֹדְמָאָה
 בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר לַיִרְחָא בֵּין

לקט בהיר

רשי

שיבא: (ב) פי' הכתוב אומר אלה הם מועדי ועל זה מצאנו את השבת, רצונו בזה להשוותם בין לעוגש ובין לשכר (בב"ד של מעלה ולא בב"ד של מטה), וזרין הכתוב לומר זאת, לפי שזמן קביעת המועדים חלוי בב"ד, ודרשינן אשך תקראו אתם אשר תקראו אתם חלילו שוגגים אנוסים ומוטעין, לזה אמר הכתוב שאעפ"כ חמור הוא כשנת ממש, ואין לנו ימים טובים אחרים רק מה שאמרו חז"ל (מ"ל: ג) כן הוא לשון הח"כ, ופירושו שכבר אמר הכתוב מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, אלא כמו שדרשינן למעלה מחינת אותם אתם שעיבור שנה חלוי בב"ד, ואם הם ראו לורך לעבר מעברין, כמו כן אמר הכתוב כאן, שקידוש החדש ג"כ בידם היא שינוי ונשתנות . מחלל

אור החיים

קדושתם אלא על פי ישראל. עוד נראה לומר טעם שכל לומר אשר תקראו אותם צ' פעמים, על דרך מה שכתב רמב"ם בפרק ד' מהלכות קידוש החודש וזה לשונו על שלשה סיבות מעברין השנה על התקופה ועל האביב ועל פירות האילן. ויש שם דברים אחרים שנית דין מעברין בשבילן מפני הדרכים וכו' ומפני הגשמים וכו' ומפני תגורי פסחים וכו' ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו לירושלים וכו' ע"כ. הרי כי לצ' סיבות כוללות מעברין ומאחרין המועד, הא' לצ' חנאי הזמן שיהיה באביב, והב' לצ' כשרון העם, לזה אמר הכתוב צ' פעמים אשר תקראו אותם, ושלח תאמר שלמד חנאי הזמן שהתנה הכתוב חודש האביב לצד מעברין אצל לכשרון העם? יעשה המועד בזמנים הגמלאים מוכשרים צ"ל, תלמוד לומר פעם צ' אשר תקראו אותם: דה. בין הערבים פסח לה"י. פירוש חלק הנוגע לה' מקרבן פסח שהוא מתן דמים והקטרת חלצים יהיה בין הערבים, אצל חלק הנוגע לישראל שהוא אכילת הצמר יהיה צליל ע"ז על מצות ומרורים. עוד יראה באומרו פסח לה' לצד שפסח מצרים שהוא פסח ראשון עשוהו לאהבת הערב והמועיל, הערב שאמרו ז"ל (שמו"ר י"ט) שנחצסם פסחו של משה מרוחות גן עדן, ועיין מה

אור בהיר

כאילו אמר תקראו אותם, וכן אמר תקראו למעלה, משא"כ באמצע. ק) שנראה כשגגה היוצא מהעם. קא) פי' יעשה הקרבן פסח עם אותם אנשים שהם מוכנים בזמנו, ולא ידחה החודש ניסן, ח"ל. קב) נא לתוך אומרו בין הערבים פסח, הלא אכילתו

שמשא
 ו ובחמשת
 הדין חנא
 שבועא יומ
 ו ביומא קד
 יהי לבון כ
 תעברון: ה
 יי שבועא יו
 מערע קדיש

משש שעות
 קרבן' ששמו
 המוספין הא
 כאן', לומר י
 ומנחת מ"ע: ו
 אין פרים הבו
 כצאים (ח"ט: א'
 כמין) שם ד'
 בלע"ז, וכן כ
 מלאכת עב
 עבודה ולורך
 דבר האצוד'
 יכול אף חולו

ולמה א"כ אמר
 יהיה אזה שיהי
 המחיל הוא עו
 שהלא בפסח אין
 אותם שאתה צר
 "אילנים" (ב"ב)
 שצ, והזכר שצ
 לקשר אותו אל
 בדרך מליצה וי
 וממש היינו הך,
 להאמר ה' דרילי
 אומר שרבינו ס'
 עבודה, שהלא ס'
 הוא שדי לומר
 בפירוש מלאכת

וי קדיש אליו
 שתא יומין
 וביומא
 בתא מערע
 לא תעבדון
 בבל
 מערעא דיי
 ערעון יתהון
 זא קרמא
 קירחא בין

שמשיא פסקא קדם יי
 ו ובחמשת עשרא יומא קירחא
 הרין תנא דפסיריא קדם יי
 שבועא יומין פסיר תיכרון
 ז ביומא קרמא מערע קדיש
 יהי לכון כל עבדת פלחן לא
 תעבדון: ח ותקרבון קרבנא קדם
 יי שבועא יומין ביומא שביעא
 מערע קדיש כל עבדת פלחן

פסח ליהוה: ו ובחמשה עשר יום
 לתדוש הזה חג המצות ליהוה שבועת
 ימים מצות תאכלו: ז ביום הראשון
 מקרא קדש יהיה לכם כלמלאכת
 עבדה לא תעשו: ח ותקרבתם אשה
 ליהוה שבועת ימים ביום השביעי
 מקרא קדש כלמלאכת עבדה לא

לקט בהיר

רשי

רשי

משה שעות ולמעלה (ה"ס): פסח לה. הקרבת
 קרבן (רא"ס): ד כבר נפרש דבר זה בדברי רבינו בפרשת
 בא, שהחלת הערב הוא אחר חלות היום, ונגמר הערבתה
 כשתחשך ותחכה לגמרי, לזה בין חלות היום ובין שקיעת
 החמה נקרא בין הערבים, ועיי"ש: (ה) ולא י"ע של פסח
 ב"ד בין הערבים, אלא אז הוא זמן שמיטת קרבן פסח
 (רא"ס), גם מה שאמר הכתוב צ"פ פחם (כ"ח ט"ו)
 נארבעה עשר יום לחדש פסח לה, ג"כ פירושו שמיטת
 הפסח לא י"ע ששמו פסח, וכן צ"פ מסעי (ל"ג ג')
 ממחרת הפסח ילאו ממחרת שמיטת הפסח, שהכתוב קרא
 ליו"ע חג המנוח ולא פסח, רק הקרבן נקרא על ע"ש
 הדילוג והפסחה: (ו) הרי כאן לא נאמרו המוספין
 בפרטות, ואין הפרשה הזאת פרשת הקרנות ומוספין, אלא
 פרשת המועדות, השביעה בהם ומנוח מיוחדות שכל מועד,
 ולמה א"כ אמר והקרבתם אשה, וסיום מאמר זה הוא במאמר הסמוך, שמדאמר והקרבתם אשה ולא אמר אחיה אשה א"כ
 יהיה אחיה שיהיה, ואין קפידא שיהיו דוקא כולם, ואינן מעכבין זה את זה, ואפשר שמה שפרשם והקרבתם השני לדיבור
 המתחיל הוא טעות סופר והוא מלשון רש"י והכל מאמר אחד (בא"י): ז לא אמר רבינו מאמר זה דוקא על חג המנוח,
 שהלא בפסח אין כאן אילים לשון רבים, שאין בקרבן מוסף שלו רק איל אחד, אלא בכלל על כל המועדות אמר הבא אילים,
 אוחס שאתה צריך להביא, ועוד אפילו אין המדובר רק מחג המנוח נכון הוא שהלא יש ו' אילים לו' ימים ועל זה אמר
 "אילים" (ב"ב): ח רצונו לומר שאינו שם מספר כמו שבעה או שבע, ואין החי"ו סימן על לשון נקבה, שהלשון נקבה בו
 שבע, והזכר שבעה, אלא הוא שם על קבוצת ו' דברים ביחד, אך אינו אומר מה הם הדברים שנתקבצו מהם ו', לזה בא החי"ו
 לקשר אותו אל חיצת ימים, וזוה ידענו שהמדובר מקבוצת ימים, ואמר שנקבוצה זו אשר שמה שבעת ימים תקריבו אשה, וזה
 בדרך מליצה ויפוי הלשון, אבל לענינו אין שום נפ"מ, שאם יאמר שבעה ימים תקריבו ג"כ אינו זו ממשמעות זה כל שהוא,
 וממש היינו הך, ואמשול לך משל בלשוניו הלע"ו, כשאשה ילדה ג' בנים בפעם אחת יוכל להאמר דר"י קידע"ר וגם יוכל
 להאמר א' דרילי"ג, וזה שם דבר, שקבוצת ג' בנים דרילי"ג שמו, ועיין עוד צ"פ בא ושם הרחבנו ביומא: ט) אין זה
 אומר שרבינו סנירא ליה שפי' חיצת עבודה היא דבר האבוד או חסרון כים, לא כן הוא, אלא משום דקשה לו יתור חיצת
 עבודה, שהלא מלאכה ועבודה היינו הך, ובשבת ויוה"כ לא אמר הכתוב חיצת עבודה, לזה אמר שבשלא שבת ויוה"כ שפוט
 הוא שדי לומר כל מלאכה וכלל בו הכל, שמהיכי תימי יסיק אדעתין שילא אחו מלאכה מן הכלל, אבל יו"ט שהכתוב החיר
 בפירוש מלאכת אוכל נפש, הרי גילה שכל מלאכה לאו דוקא, לזה היינו אומרים שמדחסה המורה על נפש האדם להחיר לו

משש שעות ולמעלה (ה"ס): פסח לה. הקרבת
 קרבן (רא"ס): ד כבר נפרש דבר זה בדברי רבינו בפרשת
 בא, שהחלת הערב הוא אחר חלות היום, ונגמר הערבתה
 כשתחשך ותחכה לגמרי, לזה בין חלות היום ובין שקיעת
 החמה נקרא בין הערבים, ועיי"ש: (ה) ולא י"ע של פסח
 ב"ד בין הערבים, אלא אז הוא זמן שמיטת קרבן פסח
 (רא"ס), גם מה שאמר הכתוב צ"פ פחם (כ"ח ט"ו)
 נארבעה עשר יום לחדש פסח לה, ג"כ פירושו שמיטת
 הפסח לא י"ע ששמו פסח, וכן צ"פ מסעי (ל"ג ג')
 ממחרת הפסח ילאו ממחרת שמיטת הפסח, שהכתוב קרא
 ליו"ע חג המנוח ולא פסח, רק הקרבן נקרא על ע"ש
 הדילוג והפסחה: (ו) הרי כאן לא נאמרו המוספין
 בפרטות, ואין הפרשה הזאת פרשת הקרנות ומוספין, אלא
 פרשת המועדות, השביעה בהם ומנוח מיוחדות שכל מועד,
 ולמה א"כ אמר והקרבתם אשה, וסיום מאמר זה הוא במאמר הסמוך, שמדאמר והקרבתם אשה ולא אמר אחיה אשה א"כ
 יהיה אחיה שיהיה, ואין קפידא שיהיו דוקא כולם, ואינן מעכבין זה את זה, ואפשר שמה שפרשם והקרבתם השני לדיבור
 המתחיל הוא טעות סופר והוא מלשון רש"י והכל מאמר אחד (בא"י): ז לא אמר רבינו מאמר זה דוקא על חג המנוח,
 שהלא בפסח אין כאן אילים לשון רבים, שאין בקרבן מוסף שלו רק איל אחד, אלא בכלל על כל המועדות אמר הבא אילים,
 אוחס שאתה צריך להביא, ועוד אפילו אין המדובר רק מחג המנוח נכון הוא שהלא יש ו' אילים לו' ימים ועל זה אמר
 "אילים" (ב"ב): ח רצונו לומר שאינו שם מספר כמו שבעה או שבע, ואין החי"ו סימן על לשון נקבה, שהלשון נקבה בו
 שבע, והזכר שבעה, אלא הוא שם על קבוצת ו' דברים ביחד, אך אינו אומר מה הם הדברים שנתקבצו מהם ו', לזה בא החי"ו
 לקשר אותו אל חיצת ימים, וזוה ידענו שהמדובר מקבוצת ימים, ואמר שנקבוצה זו אשר שמה שבעת ימים תקריבו אשה, וזה
 בדרך מליצה ויפוי הלשון, אבל לענינו אין שום נפ"מ, שאם יאמר שבעה ימים תקריבו ג"כ אינו זו ממשמעות זה כל שהוא,
 וממש היינו הך, ואמשול לך משל בלשוניו הלע"ו, כשאשה ילדה ג' בנים בפעם אחת יוכל להאמר דר"י קידע"ר וגם יוכל
 להאמר א' דרילי"ג, וזה שם דבר, שקבוצת ג' בנים דרילי"ג שמו, ועיין עוד צ"פ בא ושם הרחבנו ביומא: ט) אין זה
 אומר שרבינו סנירא ליה שפי' חיצת עבודה היא דבר האבוד או חסרון כים, לא כן הוא, אלא משום דקשה לו יתור חיצת
 עבודה, שהלא מלאכה ועבודה היינו הך, ובשבת ויוה"כ לא אמר הכתוב חיצת עבודה, לזה אמר שבשלא שבת ויוה"כ שפוט
 הוא שדי לומר כל מלאכה וכלל בו הכל, שמהיכי תימי יסיק אדעתין שילא אחו מלאכה מן הכלל, אבל יו"ט שהכתוב החיר
 בפירוש מלאכת אוכל נפש, הרי גילה שכל מלאכה לאו דוקא, לזה היינו אומרים שמדחסה המורה על נפש האדם להחיר לו

בין שבת חלל
 זועדות מעלן
 המקיים את
 השבועות (ה"ס):
 עיצור שנה"ו,
 יין הערבים.

ה' מחינת אוחס
 ג"כ נידם היא

הכתוב חודש
 הע"ס) יעשה
 ס"א, תלמוד
 אוחס:
 ש חלק כנוגע
 מתן דמים
 ש, אבל חלק
 היה צליל ט"ו
 פסח לה' לנד
 שוכו לאהבת
 (שמ"ר י"ט)
 צון, ועיין מה

פי' יעשה הקרבן
 וסמ, הלא אכילתו

Elia'kh, Dov ben David Tsevi.

4

פנינים משלחן הגר"א

על התורה

נביאים וכתובים, ואגדות הש"ס

אסופת ביאורים ופנינים נפלאים
חדשים גם ישנים מתוך כתבי-יד וספרים

מתורת

רבנו הגדול החסיד האמתי אור העולם
הגאון רבנו אליהו מוילנא זצוקלה"ה

מאת

דב בהגה"צ דוד צבי אליאך

ירושלים - תשנ"ז

שנת המאתיים לפטירת רבינו

כלאים", שהאי "כלאים" שייך גם למטה ל"שדך", שאפילו אם זרע אחר בשדך לא תקיים.

(כתב־יד רשימות מתלמידי הגר"א, אוסף "כנסת ישראל")

פרשת אמור

76 כג.ב.ג. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש.

"מה ששמעתי בשם רבנו הקדוש הגאון רבנו אליהו מוילנא נ"ע: קשה, התחיל לומר "אלה מועדי ה'", שההוראה כי רצונו לכתוב המועדות, ומה זה שכתב פה "ששת ימים תעשה מלאכה", מה ענין שבת לפה.

וביאר, כי גם מאמר "ששת ימים תעשה מלאכה" מדבר רק מן המועדות, כי המועדים בכלל המה ששה ימים. והם: שני ימים בחג הפסח, "ביום הראשון מקרא קדש וגו' ביום השביעי מקרא קודש", יום אחד שבועות, שני ימים בסוכות, "ביום הראשון מקרא קודש וגו', ביום השמיני מקרא קודש", וראש השנה יום אחד, "בחודש השביעי באחד לחודש", אם־כן המה ששה ימים. ויש עוד יום אחד יום הכפורים, אבל אין דינו כאלו ששת הימים, כי בכל אלה מותר לעשות מלאכת אוכל נפש, לבשל ולאפות, ויום הכיפורים דינו כשבת שגם זה אסור.

זהו שנאמר "ששת ימים", מתוך המועדים הנ"ל, "תעשה מלאכה", היינו מלאכת אוכל נפש, [אשר לכן לא אמר "תעשה כל מלאכה"]. "וביום השביעי", כלומר מאלו הימים־טובים, הוא יום הכיפורים, "שבת שבתון מקרא קדש כל מלאכה לא תעשו", היינו אפילו מלאכת אוכל נפש.

מכאן ואילך התחיל לפרטם אחד לאחד, ואמר "אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו במועדם", כל אחד בעתו ובזמנו. וזהו שנאמר בסוף שורת החגים "אלה מועדי ה' וכו' מלבד

5

שבתות ה'", שהרי הפס מדבר משבת כלל רק כ (אהל יעקב להמגיד מובט פלאהס')

= כג.מ. ולקחתם לו תמרים וענף עץ ע אלקיכם שבעת ימים

רמז לארבעת המ אמרתי אעלה בתמר ר"ת אתרוג ערבה לולו (ליקוטי תורה מהגר"א, מנ

כג.מכ.מג. בסכות דורותיכם כי בסכוו אותם מארץ מצרים.

שמעתי מדודי הגא סוכה היא בט"ו לחו הטעם של סוכה מפו ישראל בהוציא אותם מצות סוכה בימי ניסן ואמר דודי הגאון ו על מה שחזר הקב"ה למסור אותם למלאך מלאך לפניך" (שמות כג ישבו בצילו. והתחלו

⁷ דבר זה מיוחס גם להר"ש: לרבי העשיל, ללא ציון מקור היאהל יעקב בשם רבנו, שלא

הרה"ח ר' שלום חיים פרוש זה, דששת ימים טובים הם כ ברם, הוא מבאר כזה רק לשון שלנו, כביאור הטובא כאן בשנ

שבתות ה", שהרי הפסוק ד"ששת ימים תעשה מלאכה וגו'" אינו מדבר משבת כלל רק מהמועדות.

(אהל יעקב להמגיד מובנא, בהערות "שפת היריעה" מרבי אברהם בערוש פלאהם)⁷

= כג.מ. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים.

רמז לארבעת המינים שצריכים להיות אגודים בלולב: "אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו" (שיר השירים ז, ט), אעלה ר"ת אתרוג ערבה לולב הדס, וכולם אגודים בתמר. (ליקוטי תורה מהגר"א, ממעתיקי השמועה בוולוז'ין)

כג.מב-מג. בסכות תשבו שבעת ימים וכו' למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים.

שמעתי מדודי הגאון החסיד מווילנא, הטעם מה שמצות סוכה היא בט"ו לחודש השביעי. ולכאורה הוא תמוה, הלא הטעם של סוכה מפורשת בתורה "כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", ולפי זה היה צריך להיות מצות סוכה בימי ניסן, בעת צאתם מארץ מצרים.

ואמר דודי הגאון הנ"ל ששורש הטעם של מצות סוכה הוא, על מה שחזר הקב"ה ונתרצה לשכון בתוך בני ישראל ולא למסור אותם למלאך, כמו שאמר בתחילה "הנה אנכי שולח מלאך לפניך" (שמות כג, כ), רק השכינה תהיה תמיד בתוכם והם ישבו בצילו. והתחלת חזרת השכינה לישראל היתה בט"ו

⁷ דבר זה מיוחס גם להר"ש אלגאזי. רח"ה עהרזון מח"ס "חנוכת התורה" מייחס זאת לדברי העשיל, ללא ציון מקור כלשהוא, ואילו בספרו "קול אליהו", נמנע מלצטט דברי ה"אהל יעקב" בשם רבנו, שלא כדרכו להביא ממנו הדברים המיוחסים להגר"א.

הרה"ח ר' שלום חיים פרוש שליט"א העירני לדברי המהרש"א ביומא ב, א, שאמר יסוד זה, דששת ימים טובים הם כימי החול לעומת יוה"כ, שהוא יום השביעי שבת שבתון. ברם, הוא מבאר בזה רק לשון המשנה שם "שבעת ימים קודם יוה"כ", ולא נדרש למקרא שלנו, כביאור הטובא כאן בשם רבנו.

שאפילו אם

די ה' אשר
ששת ימים
א קודש.

יהו מוילנא
ה כי רצונו
ה מלאכה,

מדבר רק
והם: שני
ום השביעי
ות, "ביום
דש", וראש
ס"כן המה
דינו כאלו
אוכל נפש,
סור.

ל, "תעשה
מר "תעשה
יובים, הוא
לא תעשו",

זלה מועדי
תו ובזמנו.
וכו' מלבד

ספר ארץ צבי

אמרות שהורות, דברי מוסר וחסידות
על סדר הפרשיות

מכת"י אשר השאיר אחריו
מרן רבינו הקדוש, גאון אדיר בנגלה ובנסתר
צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרוזמר הי"ד

אבד"ק קוז'נלוב
ראש ישיבת חכמי לובלין

חלק ראשון

מהדורה שלישית
נדפס פעיה"ק ירושלם תובב"א
שנת תשס"ז

8

מפני שאין כותבין, מפני שאין להן סגולה הנ"ל, שיהיו כותבין ד"ת על גוף האדם. וזה: כי כל אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב וגו', כי כל איש אשר בו מום לא יקרבו. (תרפ"ו)

7 ט מועדי ה' וגו' מקראי קדש אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי שבת וגו' (כ"ג, ב'—ג'). הנה סיים אלה הם מועדי, ומתחיל בששת ימים תעשה מלאכה? ונראה דשבת מעיד על מעשה בראשית, ומהאי טעמא מומר לחלל שבת הוי מומר לכל התורה כולה, דהוי כמעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית, כפירש"י חולין (ה', א, ד"ה אלא), ומינה דלהיפך השומר שבת הוי כמעיד על מעשה בראשית. והשומר ש"ק כהלכתה נחקקת בלבו אמונת ה' והשגחתו בשפלים, כי השי"ת מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואתה מחיה את כולם, וזן ומפרנס ומכלכל כל באי עולם, הכל בידי שמים ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ נגזר עליו מן השמים, כי השי"ת מחייב המציאות בכל עת ורגע, סופו כתחילתו מעין המאורע במעשה בראשית, ומי שזוכה להאחו בקדושת שבת זוכה לאמונה.

ז"פ: אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה, שזו הארת השבת ראש המועדות, שיאמין כי הכל בידי שמים וכל תנועה שעושה הכל בהשגחה פרטית, והאדם אינו רק כגרזן ביד החוצב בו, שאין המעשה מתייחס אליו כלל, כמוש"כ המג"א (סי' ש"מ, סק"ז) קטן אוחו בקולמוס וגדול אוחו בידו וכותב חייב, גדול אוחו בקולמוס וקטן אוחו בידו וכותב הגדול פטור. וע"כ כתוב ששת ימים, "תיעשה" מלאכה, כי ע"י האמונה הוא יודע ומבין כי הוא אינו עושה מאומה, כי אין לו כוח לעשות רק מה שנגזר עליו משמים, ומצדו לא היה רק בגדר, "תיעשה", כאילו מעצמה נעשתה שלא בכוחו ועל ידו. L

7 ט אלה הם מועדי, ששת ימים תעשה מלאכה וכיום השביעי שבת וגו' (כ"ג, ב'—ג'). במק"א (במאמר הקודם) פירשנו מה שמתחיל המועדות מששת ימים תעשה מלאכה, וגם מה דכתיב, "תיעשה" ולא, "תעשה", דזה בא מכוח השבת שהוא בא להעיד על מעשה בראשית, אז וגם עתה בכל יום וכל רגע אתה מחיה את כולם, וכל תנועה של האדם הכל היא בהשגחה פרטית ורצון אלוקי, והוא בגדר, "תיעשה", כעין דברי המג"א (סי' ש"מ, סק"ז) קטן אוחו בקולמוס וגדול אוחו בידו וכותב נחשב מעשה הגדול, כ"כ במק"א. והנה השל"ה כתב, דכל ששת ימי המעשה יש בהם קצת מקדושת והארת הש"ק, נמצא דההבדל בין ש"ק לימי המעשה, שבש"ק הקדושה בהתגלות, ובחול קדושת שבת בהעלם. וע"כ גם בענין השביתה ממלאכה יש הבדל, דבש"ק שובתים ממלאכה בפועל ובהתגלות, כי גם האברים הנגלים שובתים ממלאכתם, ובימי החול בחיצוניות עושה מלאכה, אך בפנימיות כל הדבוק באמונת ה' יודע ומאמין כי הכל בידי שמים, והאדם הוא רק כגרזן ביד החוצב בו, נמצא דבפנימיותו האדם שובת גם בחול. והוא ע"ד שכתבו התוס' (שבת ל"א, א) בשם ירושלמי, אמונת זה סדר זרעים, שמאמין בחי העולמים וזורע, היינו אע"ג שזורע מ"מ מאמין בחי העולמים, ולא כוחו ועוצם ידו עשה לו כל מאומה, אך הכל בכוח עליון, וכל תנועה וצעד שלו הכל הוא בהשגחה פרטית ובגזירת עירין פתגמא.

וא"כ בהעלם ובפנימיות גם בחול יש שביתה ממלאכה, אך בש"ק דקדושת שבת בהתגלות גם השביתה בהתגלות, ובחול דקדושת שבת בהעלם, גם השביתה היא בהעלם, וזה שכתוב בראש המועדות: ששת ימים תיעשה מלאכה, כי בזה מרמו הארת

ש"ק הנעלמת בימי נעשית [כמוש"כ הנעלמת הוא שכתו והנה בפי' נשא כתוב: ואחר ישתה מסוכטשוב (ע' בנו תרע"ד, ק"נ — הו בהן יין, אך עיקר יהיה משוקע בתאו ימי המעשה, לענין נבדל לגמרי ממלא יהיה נבדל ממנה, מן האומנות ולא ז שהוא עושה מחמו אוגקלוס על הפסוק עצה למקני נכסין. תכלית המכוון מן ז

וספרתם לכם תמימות תהיינה (ו) לרמו לזיכוד ולהגו סוטה (י"ד, א, במ וספרתם לכם, לזכר להמשיך מכוח מ"כ ויגיע לרום המעלוו להמשיך אור ההויו יוגבה ויתעלה גם ש עו ר י מ ש מ ר מ ז שיהיו לרקחות ולט כל בר ישראל מכוו כל איש ישראל רו אחרים, ולעתיד ית הפנימיות לבדה, נו התנופה. ומהזמן ה שנותינו שבעים שו שיהיו כולם מקודי בלתי לה' לבדו.

והנה אומרים ובש"ס יומא (פ"ה הקב"ה מטהר את י אפילו שערה אחת

9

ש"ק הנעלמת בימי החול, וכל מה שעושה הוא רק בגדר „תיעשה“, כאילו מאליה נעשית [כמוש"כ רש"י (תרומה כ"ה, ל"א) על תיעשה המנורה], ועל הארה זו הנעלמת הוא שכתוב: אלה הם מועדי.

והנה בפ' נשא (ו', כ'), אחר שהקריב הנזיר קרבנותיו אחרי ששלמו ימי נזירותו, כתוב: ואחר ישתה הנזיר יין, וקשה למה קראו עתה נזיר, והגיד אדמו"ר הזקן וצ"ל מסוכטשוב (ע' בנאות הדשא ח"א, נשא, ה'; שם ח"ב, פ"י, ג'; שם משמואל בשא, תרע"ד, ק"נ — המגיה), דעיקר כוונת נזירות אינו על אותן ל' יום לבד שלא ישתה בהן יין, אך עיקר הכוונה על אח"כ, שאפ"י כשישתה יין מ"מ יהיה נזיר ממנו, שלא יהיה משוקע בתאוות בעת משתה היין, עכתד"ק בקצרה. וככה י"ל בענין ש"ק וששת ימי המעשה, לענין מלאכה הש"ק הוא כעין ימי נזירות [שנבדל לגמרי מין] שאז נבדל לגמרי ממלאכה, אבל עיקר המכוון על ימי החול, שאפ"י כשיעשה מלאכה מ"מ יהיה נבדל ממנה, היינו שידע נאמנה כי הגזירה אמת והחריצות שקר, ולא עניות מן האומנות ולא עשירות (קידושין פ"ב, א) והכל בידי שמים, וכל תנועה ומלאכה שהוא עושה מחמת שכך נגזר עליו וכך נתנו לו במחשבתו משמים, כמו שתרגם אונקלוס על הפסוק (עקב ח', י"ח): כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל, הוא יהיב לך עצה למקני נכסין. וע"כ כתוב: ששת ימים תיעשה מלאכה קודם ש"ק, כי זה עיקר תכלית המכוון מן השבת, כמו שתכלית הנזירות על הימים שאחר הנזירות. (תרפ"ו) L

7 וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תפנימית תהיינה (כ"ג, ט"ו). יש לפרש דעיקר הקרבת עומר שהוא משעורים, הוא לרמו לזיכור ולהגבהה גם החלק הבהמי שבאדם, כי שעורים מאכל בהמה כבש"ס סוטה (י"ד, א, במשנה) כשם שמעשי מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה. וזה וספרתם לכם, לזכר ה, לכס", כמו חציו לה' וחציו לכם (פסחים ס"ח, ב), וזה יוכל להמשיך מכוח ממחרת השבת, היינו מצד לעתיד, כי אז כל בר ישראל יודרך ויגיע לרום המעלות, לאישתאבא בגופא דמלכא, ויש מחר שהוא לאחר זמן (תנחומא בא י"ג), וזה פי' ממחרת השבת, מאותו „מחרת“ שהוא ליום שכולו שבת, מזה יוכל להמשיך אור ההזר גם היום. מיום הביאכם את עומר התנופה, היינו שאז לעתיד יוגבה ויתעלה גם חלק הבהמי של האדם, וזה עומר התנופה, שאז יונף עומר שעורים שמרמזים על כל ענינים גשמיים, אכילה שתייה משגל, אשר עיקרם גוצרו שיהיו לרקחות ולטבחות לעבודת הבורא, ע"ד: בכל דרכיך דעהו. ובודאי בפנימיותו כל בר ישראל מכוון לזה, כעין שכי' הרמב"ם (פ"ב מהל' גירושין, הל"כ), דבפנימיות כל איש ישראל רוצה לעשות רצון קונו ית' וית', אך בחיצוניות מתערבים רצונות אחרים, ולעתיד יתמרקו כל הפניות והמחשבות זרות אשר לא לה' המה, ותשאר אך הפנימיות לבדה, נמצא דאז יונף חלק החמרי שבאדם. וזה: מיום הביאכם את עומר התנופה. ומהזמן הזה של לעתיד יוכל להמשיך על שבע שבתות [שמרמו על ימי שנותינו שבעים שנה, כמוש"כ בסה"ק נעם אלימלך], אשר תמימות הדינה, שיהיו כולם מקודשים לשמים אפ"י עניני עוה"ז, כמו עולה תמימה שכולה כליל, בלתי לה' לבדו.

והנה אומרים אחר הספירה, אתה צויתנו לספור ספירת העומר כדי לטהרנו וכו', ובש"ס יומא (פ"ה, ב, במשנה): מקוה ישראל, מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל. והנה גדר טבילת מקוה שיהיה כולו בתוך המים, ואם יוצאת אפילו שערה אחת לא עלתה לו טבילה, ככה בטהרת הקב"ה את ישראל, צריך האדם

גוף האדם. לא יקרב. (תרפ"ו)

ואכה ופיו: ששת ימים מומר לחלל ה' במעשה י כמעיד על זו בשפלים, וזן ומפרנס אא"כ נגזר חילתו מעין זה.

השבת ראש יטית, והאדם ש"כ המג"א יחו בקולמוס אכה, כי ע"י שות רק מה נעשתה שלא (תרפ"ה)

כ"ג, ב—ג'. עשה מלאכה, א להעיד על ל: תנועה של דברי המג"א געשה הגדול, ודושת והארת נגלות, ובחול ש"ק שובתים ובימי החול נאמין כי הכל אדם שובת גם ה סדר זרעים, זעולמים, ולא צעד שלו הכל

דקדושת שבת השביתה היא ה מרמו הארת

להיות כולו דבוק להשי"ת בכל מעשיו, שלא יעשה שום מעשה אלא רק לצורך עבודת הבורא ית'. ומצות ספירת העומר שנתקנה על זה, באה לזכר גם חלק ל' כ"ג, ושיהיו כל ימיו תמימות בלתי לה' לבדו. וזה פועל לטהר נפשות ישראל מזהמתן, כי ע"י שמעלה כל מעשיו לשמים ודבוק כולו בהשי"ת, עי"ז הקב"ה מטהר את ישראל כמו טבילת מקוה. (תרפ"ז)

וספרתם לכם וגו', תספרו חמשים יום (כ"ג, ט"ו—ט"ז). הקשו התוס' והרא"ש הא אין סופרין רק מ"ט יום. ונראה לפי מה ששמעתי בשם הרה"ק הרי"ם זצ"ל מגור על מאמר הגמ' (ר"ה כ"א, ב) חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולם ניתנו למשה חסר אחד, והי' לו לומר מ"ט ניתנו למשה? ופירש שכולם ניתנו למשה, אפי' שער הנ', אך דזה עצמו הוא שער הנ', לידע שחסר אחד, שאפי' אחד אין לו, ועדיין עומד בחוץ לגמרי, עכדה"ק. וע"כ בכל יום מימי הספירה סופרים השער שנכנסין בו, ביום א' שער ראשון, וביום ב' שער השני וכו', עד מ"ט, אבל בהגיע יום החמשים שבו נכנסים לשער הנ', אז יודעים שעדיין לא נכנסו כלל, ממילא אי אפשר לספור עוד. וזה עצמו מה שאין סופרין גחשב כספירה, ומראים בזה שמרגישים שעדיין לא נכנסו כלום, כי זה עצמו הוא שער הנ'. (תרפ"ה)

תספרו חמשים יום (כ"ג, ט"ז). והקשו התוס' והרא"ש הא אין סופרין אלא מ"ט יום. וי"ל דספירת חמשים יום היא כנגד חמשים שערי בינה, שאדם כלול מהם, כי האדם עולם קטן והכל כלול בו, וצריך לזכר וללבן אצל עצמו כל החמשים שערי בינה אשר בקרבו, ע"כ תספרו חמשים יום. אמנם איתא בנז"ק (בשלח מ"ח, א) ואתם תחרישון, בעתיקא תליא מילתא, הנה שדברים הנוגעים בעתיקא צריכים לואתם תחרישון, כן בהגיע שער הנ' שהוא בעתיקא [עי' בתקו"ז (תק' כ"ב) וכן בפרדס לרמ"ק, שער י"ג, פ"ז — המגיה] — אתם תחרישון, ואינו לספור בפה, ונעשה הזיכור מאליו בשמים ממעל. L (תרפ"ו)

אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהילפתן מיד נגאלין (שבת קי"ח, ב). י"ל דקאי על הזמן שבין פסח לעצרת, ששניהם נקראים שבת בתורה, פסח — וספרתם לכם ממחרת השבת, ועצרת — עד ממחרת השבת השביעית, [וכעין זה בעדיות (פ"ב, ר')] ילפינן דמשפט רשעים בגיהנם מפסח ועד עצרת מקרא דוהיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו, ופי' ראב"ד דקאי על פסח ושבועות ששניהם נקראים שבת], כי כל ימי הספירה עיקרם לזכר שבע המידות, והיא הכנה למתן תורה, בגדר דרך ארץ קדמה לתורה, דרך ארץ הוא תיקון המידות. והנה איתא בשם הבעש"ט ז"ל, דו' מלכי כנען הן כנגד ז' מידות רעות, והיינו דאחר שנתמרקו ישראל במצרים וזככו בעצמם ז' המידות שלהם, זכו גם לכבוש את ד' מלכי כנען, שהן דוגמתן, וכשחטאו וחזרו לפגום המידות גלו, [וע"כ בית שני חרב על שנאת חנם ולשון הרע, כביומא (ט', ב), שהן פגם במידות], וכשישובו לתקן המידות יגאלו. וזה מרומז בב' שבתות, היינו שיתקנו המידות שלהם בימי הספירה ע"הם בתוך ב' שבתות אלו, המאירים לפניהם ולאחריהם, [וע"כ נקרא אייר חודש זיו, שיש בו הארה לפניו ולאחוריו, בפסח ושבועות], מיד היו נגאלין.

ומזה לימוד מוסר, שכמו שאדם פועל בעצמו לזכר מידותיו, יכול להגאל מכל מצוקותיו, ואם כל ישראל יתקנו זה תהיה גאולה כללית. אך גם אם יחיד מוזכר

10

מידותיו מועיל לו ל שיש גאולה פרטית ברכו בתורה תחיל לתורה, דהיינו תיק המידות כמו בבריב גלו שוב מארץ ז' עצמו כנ"ל.

ענין מזפפי יו פירשתי במק"א שו העבירות הן ענפי ע ולכאורה צריך להב ואקדים לבאר ענין ל"ט, ח'): וימאן וי לימוד לאדם בעת ו בשום אופן, בלא ע"ד: ויאמר וגו ל"ת, שצריך להיות ג"כ להיות תחילה לו הקב"ה מוכן לע ואח"כ נשמע, ה והוי מחשב שכר מצ וזה שכתב רש עליכם יערב לכם מ טעם וחשבון ונגד דעתו במצוה, בעש אח"כ זוכה שבא ל טוב בגדר: ונשו והוי מחשב הפסד מ (תהלים ל"ד, ט'): פרשת תבוא) ושמו זה בגדר שכר מה ואילך.

וזה ההבדל בי אף שאינו מרגיש (זבחים כ"ט, א) כי מתוק האור וטו קדושה להרח"ו ז' ומ"מ מכריח עצמו ע"ד: וימאן — ובוה יש לפרי

11

מידותיו מועיל לו להגאל גאולה פרטית, כמבואר ברש"י מגילה (י"ז : ד"ה אתחלתא), שיש גאולה פרטית וגאולה כללית עי"ש. ובנדרים (פ"א, א) שאבדה הארץ על שלא ברכו בתורה תחילה, י"ל דברכת התורה לפני הלימוד רומז על דרך ארץ קדמה לתורה, דהיינו תיקון המידות, ברכה ל' בריכה, לזכר ולטהר הנפשות מכל שחיתות המידות כמו בבריכת המים, וכשלא ברכו בתורה תחילה ולא זיככו ז' מידות רעות, גלו שוב מארץ ז' מלכי כנען, אשר עיקר הכיבוש בהם תלוי בכיבוש ז' מידות של עצמו כג"ל. L (תרפ"ח)

74 ענין מוספי יו"ט, שבאים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו (שבועות ב', ב), פירשתי במק"א שמכפרים על טומאת העבירות, כי בכל עבירות יש טומאה, שכל העבירות הן ענפי ע"ז ג"ע ושפ"ד דכתיב בהו טומאה, כדאיתא במס' שבועות (ז', ב). ולכאורה צריך להבין, למה חטאת יחיד אינה קריבה ביו"ט, ומוספי יו"ט קריבים? ואקדים לבאר ענין נעשה ונשמע. ונראה בהקדם מה שכתוב בספרים בפסוק (וישב ל"ט, ח') : וימאן ויאמר אל אשת אדוניו הן אדוני לא ידע אתי מה בבית וכו', דזה לימוד לאדם בעת שבא היצה"ר להסיתו לעבירה, בתחילה צריך להשיב שאינו רוצה בשום אופן, בלא שום טעם וחשבון כלל, ע"ד : וימאן, ואח"כ יכול להשיב טעם ע"ד : ויאמר וגו', שזו בחינת נתינת טעם, עכדה"ק. ונלענ"ד שכמו שהיא במצות ל"ת, שצריך להיות תחילה וימאן, ואח"כ ויאמר, ככה במצות עשה צריך ג"כ להיות תחילה נעשה, קבלה בלא חשבון כלל ובלא שום גבול, שכל מה שיאמר לו הקב"ה מוכן לעשות, אפי' יאמר לו לעלות לרקיע או להפיל עצמו לכבשן אש, ואח"כ נשמע, היינו להסביר לעצמו עפ"י טעם וחשבון שכך נכון וראוי, ע"ד : והוי מחשב שכר מצוה כנגד וכו' (אבות ב', א'), וכדומה.

וזה שכתב רש"י (יתרו י"ט, ד') ועתה אם שמוע תשמעו בקולי אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות, כי ההתחלה קשה שהיא בלי שום טעם וחשבון ונגד רצונו וחשקו בסור מרע, בגדר וימאן, וכן נגד רצונו וחשבון דעתו במצוה, בעשה טוב, בגדר נעשה, וכל זה בכלל כל התחלות קשות, אבל אח"כ זוכה שבא לעשות מחמת חשבון וטעם, בסור מרע בגדר : ויאמר, ובעשה טוב בגדר : ונשמע, היינו שיבין וישכיל בדעתו ושכלו שכך נכון וישר, ע"ד : והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה, ואז הוא בגדר האמור (תהלים ל"ד, ט') : טעמו וראו כי טוב ה', וזה : יערב לכם מכאן ואילך. וז"פ (בסוף פרשת תבוא) ושמרתם את דברי הברית וגו' למען תשכילו את כל אשר תעשו, כי זה בגדר שכר מה שמגיע לבחינה זו, להשכיל מה שעושה, וזה : יערב לכם מכאן ואילך.

וזה ההבדל בין עבודת חול לעבודת שבת, דבחול העבודה היא בגדר וימאן, אף שאינו מרגיש נועם המתקנות מ"מ מכריח עצמו ועושה נגד רצונו, ע"ד שאז"ל (זבחים כ"ט, א) כוף אזניך לשמוע דברי חכמים, ובש"ק בא האור כי טוב, ואז מרגיש כי מתוק האור וטוב לעינים. וי"ל עוד דזה ההבדל בין צדיק לחסיד, כמוש"כ בשערי קדושה להרח"ו ז"ל (ח"א, שער ג'), שמדריגת צדיק היא שמשתוקק עוד לתאוות, ומ"מ מכריח עצמו נגד טבעו להיזהר בהם, וחסיד הוא שכבר נודרך מתאוותיו, וזה ע"ד : וימאן — ויאמר. ובזה יש לפרש המד"ר (עקב פ"ג, א') שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא

לצורך עבודת
לכם, ושיהיו
זמתו, כי ע"י
ז ישראל כמו
(תרפ"ז)

תוס' והרא"ש
ים זצ"ל מגור
ניתנו למשה
זה, אפי' שער
, ועדיין עומד
נסין בו, ביום
החמשים שבו
ר לספור עוד.
שעדיין לא
(תרפ"ה)

צדין אלא מ"ט
כלול מהם, כי
ים שערי בינה
ג"ח, א) ואתם
ורכיכם לואתם
ב) וכן בפרדס
ונעשה הזיכור
(תרפ"ו)

קיי"ח, ב). י"ל
- וספרתם לכם
דיות (פ"ב, ו')
ש בחדשו ומדי
בת], כי כל ימי
רך ארץ קדמה
דו' מלכי כנען
ככו בעצמם ז'
או וחזרו לפגום
א (ט', ב), שהן
, היינו שיתקנו
יהם ולאחריהם,
ועות], מיד היו

ול להגאל מכל
אם יחיד מזכך

נתתי לך אלא לטובתך, היינו דבשבת אין ראוי שיהיה בגדר: וימאן, להכריח עצמו נגד טבעו לכופ את יצרו, רק להרגיש נועם ומתיקות, ע"ד: יערב לכם מכאן ואילך, וזה: לטובתך, להרגיש האור כי טוב, כי אור נקרא טוב, כמו שאמרו ז"ל ותרוא אותו כי טוב הוא, שנתמלא כל הבית כולו אור (סוטה י"ג, א).

והנה אמרו ז"ל (יומא כ"ג, א) כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו. והנה מעביר על מידותיו שייד בב' אופנים הנ"ל, בתחילה אף שחושב שחבירו עשה לו עוולה מ"מ מכריח עצמו ומעביר על מידותיו בעבור שהוא רצון השי"ת, כמוש"כ: ולא תשנא וכו', ואהבת לרעך כמוך, אמנם אח"כ זוכה שיוכל לקיים: והוי דן את כל האדם לכף זכות, לראות שאינה עוולה כלל, עד"ש (שמואל-ב' ט"ז, י"א): הניחו לו ויקלל כי אמר לו ה', ועוד הרבה אופנים של לימוד זכות יוכל למצוא הבא ליטרה, ומסייעין אותו למצוא המלצות של זכות על חבירו, ושיוכל למחול לו מחמת הבנה וטעם.

והנה כתוב ה' צלך, ופי' הבעש"ט ז"ל, שכמו שאדם מתנהג מלמטה, כך מעורר למעלה להתנהג לעומתו על דרך זה, ואם אדם מעביר על מידותיו באופן הראשון, שאף שהיא עוולה מוחל לו, מעבירין לו על פשעיו ג"כ על דרך זה, שאף שהיא עבירה מ"מ מוחלין לו. אמנם מי שזוכה לדרך השנייה, לקיים: הוי דן את כל האדם לכף זכות, מוחלין לו ג"כ באופן זה, שמבררים שאין זה החטא מנקודת עצמיותו כלל, נמצא שהחטא נעקר מעיקרו והוי כלא היה, דהיינו שזוכה לתשובה מאהבה, שעוקר החטא לגמרי [כמוש"כ רש"י יומא פ"ו, א].

והנה ענין מעביר על מידותיו שייד בכל ז' המידות של האדם, [שכל שס"ה לאוין ורמ"ח עשין תלויין בהן, כמוש"כ הרח"ו בשערי קדושה], שיכול להיות בגדר וימאן, בלא טעם, בבחינת צדיק, ויכול להיות בבחינת טעם וחשק ורצון, בבחינת חסיד, ובאותו אופן שהוא מעביר על מידותיו, באותו אופן ממש מעבירין לו על כל פשעיו כנ"ל. וזה ההבדל בין חטאת יחיד, שמקריב בחול, וכן אפי' חטאת ציבור, כגון פר העלם דבר של ציבור, שאינה דוחה יו"ט, דהתם הכפרה על דרך הראשון, שאף שחטא מוחלין לו, אבל ביו"ט שאז העבודה כמו בשבת, בגדר: גשמע, ומעביר על מידותיו בטעם, בגדר חסיד, ע"כ הכפרה ג"כ באופן זה שמעוררים באדם תשובה מאהבה, דין גרמא שיתברר שאין החטא מצד נקודת עצמיותו כלל, כמו שביארתי כמה פעמים בחיבורי זה (ראה לעיל, אחרי, ע' קמ"ה — המגיה), שאם אדם זוכה לתשובה עילאה אז מתברר שהחטא אינו מצדו כלל וע"כ נעקר החטא מעיקרו. וע"כ מוספי יו"ט אינם באים לכפר על עצם החטא, דע"ז כבר נתכפר בחטאות של כל השנה, אלא לכפר על הכתם הנשאר מן החטא, דהיינו על טומאת החטא אשר מרומז בטומאת מקדש וקדשיו.

ובביאור טומאת מקדש וקדשיו נראה, דהגשמה היא מקדש, והמצוות הן קדשים, וע"י חטא מטיל פגם בנשמתו, וזו טומאת מקדש, וגם מטיל פגם במצוות שלו, וזו טומאת קדשיו. וביו"ט ור"ח הקרבן מנקה שתיהן כנ"ל, כי דווקא אז מתבטל החטא לגמרי ונעקר מעיקרו, ואין נשאר עוד שום רושם ממנו. ויש לחקור בהאי עניינא, מי שמשתוקק ומיחל ומצפה להיות מעביר על מידותיו ומתפלל ע"ז תמיד, ע"כ ראוי שגם בשמים ישתוקקו כן לגביו להעביר על כל פשעיו, ובשמים לא שייד מניעה, א"כ כיון שמשתוקק לזה ממילא מעבירין לו על כל פשעיו תיכף. או לא, כיון דבפועל עדיין אינו מעביר על מידותיו. וצריך עיון, ומי בא בסוד ה'.

והנה בס' תורח צדיק גדול מ"מ בב צריך כפרה, עי"ש ד

עוד כי שם בו מקודש צריך קרבנו דמה יום מזימים, אך נמצא דהיות היום מי

במס' עריות (למה דווקא בזמן הספירה שבעה שבר נפש האדם מכתמי הונראה דמה דכו על ימי שנותינו שב נשלמה הדעת כראו עד שיהיה בן עשרי ימות האדם בהיותו השבעים [ע"כ: ועב כי זו קצבת שנות החמשים לאדם] תש והעפר ישוב אל הא [אלא שזה בימים ו' ששיעורו יוכל שנים

בש"ס מגילה משום תכלה שנה וי התוכחה. נראה הביז השי"ת, כמ"ש (כ" הפס') (תהלים קל"ט שהוא ממך. הנה והנה כתיב (תבוא את ענינו וגו', [וכו וישמע ה' את קולנו רואה הכל. וצריך

13

והנה בס' תורת משה (פ' פנחס) דהא בכל יר"ט זמן כפרה, אפי' אם האדם יהיה צדיק גדול מ"מ בבא זמן מקודש יותר גם פגם דק צריך מירוק, ע"כ דוקא ביר"ט צריך כפרה, עי"ש דפח"ח, ובוה תתישב קושיא הנ"ל.

עוד כי שם בהא דשעיר ר"ח, שבא על שמיעטתי את הירח, ואף דבכל יום מקודש צריך קרבנות וכפרה, מ"מ ר"ח לולא החטא לא היה מקודש משאר הימים, דמה יום מיזמים, אך בעבור מיעוט הירח ובר"ח חוזרת ומתחדשת ע"כ הוי יום מקודש, נמצא דהיות היום מקודש ושצריך כפרה נגרם ע"י החטא, עי"ש דפח"ח. (תרפ"ו)

בהר

במס' עריות (פ"ב, י') משפט רשעים בגיהנם מן הפסח ועד העצרת. ותמוה למה דווקא בזמן הזה. ונראה דזמן הזה מיוחד לברר וללבן רוע המידות, דזה ענין הספירה שבעה שבועות, ללבן ז' מידות הרעות, ע"כ זמן זה מסוגל גם בעוה"ב ללבן נפש האדם מכתמי העבירות אשר עיקר סיבתן שחיתת המידות.

ונראה דמה דכתיב (כ"ה, י"ג) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, מרמו על ימי שנותינו שבעים שנה, כי עד עשרים שנה אינו בר עונשין, מחמת שעדיין לא נשלמה הדעת כראוי, ומהאי טעמא מצינו בש"ס (גיטין ס"ה, א) למכור בנכסי אביו עד שיהיה בן עשרים, דקודם לכן עדיין לא נשלם שכלו בשלימות הגמורה. ע"כ עיקר ימות האדם בהיותו שלם בדעתו הם חמשים שנה, היינו משנות העשרים עד שנות השבעים [ע"כ: ועבדו לעולם, פירושו יובל, דחמשים שנה הוא עולם שלם לאדם, כי זו קצבת שנות חייו חמשים שנה], ובשנת היובל [היינו שנת השבעים שהיא שנת החמשים לאדם] תשובו איש אל אחוזתו, היינו הנשמה תשוב אל בית אבי שבשמים, והעפר ישוב אל הארץ. ע"כ בחמשים יום אלו של ימי הספירה, שהיא דוגמת יובל [אלא שזה בימים וזה בשנים], זמן מירוק לכל אשר פגם האדם בכל משך שני חייו, ששיעורו יובל שנים. (תרפ"ה)

בחוקותי

בש"ס מגילה (ל"א, ב) שקורין התוכחה קודם חג השבועות וקודם ראש השנה משום תכלה שנה וקללותיה. לכאורה אינו מובן כלל מה ענין כליון הקללות לקריאת התוכחה. נראה הביאור, דהנה התוכחה עיקרה שנעזב האדם למקרים ומסולק מהשגחת השי"ת, כמ"ש (כ"ו, מ"א): אף אני אלך עמם בקרי. והרה"ק מקוצק זצ"ל פירש הפס' (תהלים קל"ט, י"ב): גם חושך לא יחשיך ממך, גם החושך לא יחשיך אם יודעים שהוא ממך. הנה שזו תכלית הרע מה שנעזב האדם למקרה, ואין החושך ממך. והנה כתיב (תבוא כ"ו, ז'): ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את ענינו וגו', [וכהאי גוונא יש בתפילת שמונה עשרה: ראה נא בענינו], ולכאורה וישמע ה' את קולנו — לחיי, אבל וירא את ענינו — הרי גם לפני זה ראה, כי ה' רואה הכל. וצריך לומר דזה היה עונש, להעלים עין מהם שלא לראות, אך ונצעק

או, להכריח יב לכם מכאן וז' שאמרו ז"ל

יין לו על כל חושב שחבירו רצון השי"ת, שיוכל לקיים: מואל-ב' ט"ו, ת יוכל למצוא יכל למחול לו

זה, כך מעורר אופן הראשון, ושהיא עבירה כל האדם לכף עצמיותו כלל, אהבה, שעוקר

[שכל שס"ה] ל להיות בגדר רצון, בבחינת ריין לו על כל חטאת ציבור, דרך הראשון, דר: נשמע, מעוררים באדם ותו כלל, כמו (זה), שאם אדם החטא מעיקרו. בחטאות של זא אשר מרומז

ית הן קדשים, צוות שלו, וזו מתבטל החטא זאי עניינא, מי זיד, ע"כ ראוי שייך מניעה, ו, כיון דבפועל

זה לך רכתא זכר נש משום ירה על ג עלוי ע יכול ג צריך ה אין י ודאי נפקא ק נרות תהלים א הרי

כלהו ז כאשר בריך קב"ה ר'א ר' דישא ה אלא ברא ר השם ז מכאן ב לא ז השם ז העולם יד על

ביעי גילאין זא כי היינו ז השם ז זכירו באותו ז וכו' ז נאחו קב"ה ר שמו לעזר צריך מ"ק יצחק יתנח ו שלא ולמה

וכתיב במן שעות טז ששת ימי תלקטהו וביום השביעי שבת לא יהיה בו. כיון דלא משתכח ביה מזוני מה ברכתא אשתכח ביה כיון שלא נמצא בו מזון, איזו ברכה המצא בו אלא הכי תאנא אלא כך למדנו כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין כל הברכות שלמעלה ושלמטה תלויות ביום השביעי ותאנא ולמדנו אמאי לא אשתכח מנא ביומא שביעאה מדוע לא נמצא מן ביום השביעי משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שיתא יומין עלאין וכל חד וחד יהיב מזוניה לתתא כל חד ביומוי מההוא ברכה דמתברכאן ביומא שביעאה כיון שאותו יום מתברכים ממנו של ששה ימים עליונים, וכל אחד ואחד נותן מזון למטה כל אחד ביומו מאותה ברכה שמתברכים מהיום השביעי ובגיני כך ולכן מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא בעי לסדרא פתורא ולאחקא סעודתא בליליא דשבתא בנין דיתברך פתוריה כל אינון שיתא יומין ולכן מי שהוא בעל אמונה, צריך לסדר שולחנו ולחקן סעודה בליל שבת כדי שיתברך שולחנו כל ששה ימים אלה דהא בההוא זמנא אזדמן ברכה לאתברכא כל שיתא יומין דשבתא וברכתא לא אשתכח בפתורא ריקניא כי באותו זמן מזדמנח ברכה לברך כל הששה ימים של השבוע, וברכה לא נמצאת על שולחן ריק ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמזוני ולכן צריך לסדר שולחנו בליל שבת בלהם ומזון. רבי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי אפילו ביום השבת גם כן.

רבי יהודה אמר בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא בנין דישתכח שבעא ועונגא בהאי יומא בעלמא צריך להתענג ביום זה ולאכול ג' סעודות בשבת כדי שימצא שבע ועונג ביום זה בעולם רבי אבא אמר לאזדמנא ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא להזמין ברכות באותם ימים שלמעלה המתברכות מהיום הזה

ידיד

ביאור המאמר

נפש

אמר ויכרך אלהים את יום השביעי ומתרחץ אלא הכי תאנא וכו' ז"ל הרמ"ק: וסוד הענין כי בימי החול העולם ניוון ע"י מלאך מטטרון שהוא כולל ימי החול והטעם הוא כי השפע הנשמי אי אפשר שיגיע למטה אלא ע"י לבושי היצירה הקרובים לעשיה, וכיום השבת השכינה מאירה בעולם והעולם ניוון ע"י השכינה בהיותה מולבשת בלבושי דבריאה שהם לבושי שבת ויו"ט. ולכן אין שפע נשמי בשבת. אמנם שפעו רוחני מזון הנפשיות. והיינו שהששה כולם יונקים מהנקודה האמצעית ושואבים ממנה מזון רוחני כדי להנשיתם ולהשפיעו אל התחתונים איש יומו, לפי שאין בו מזון נשמי כזכור. לכך אין מזון לחיצונים והם מתבטלים. אמנם ישראל קרושים הם ורוחניים, אדרבה, ביום שבת הם מקבלים שפע ומזון מתוך הקדושה לכל ימיים כמורה כמלאכי עליון. וזה הוראה נמורה שהם תחת קדושתו של מלך מלכי המלכים ולא תחת קדושת המלאכים. וז"ש מאן דאיהו בדרגא דמהימנותא וכו' ולכן מי שהוא בעל אמונה, צריך לסדר שולחנו ולחקן סעודה בליל שבת כדי שיתברך שולחנו כל ששה ימים אלה. ר"ל דוקא בני ישראל קרושים שהם מצד האצילות בני מהימנותא בעו לסדרא וכו' כדי שיתברך שולחנו ולא יצטרכו לקבל מששה ימים. ועל כך בעי לסדרא פתוריה בליליא דשבתא בנהמי ובמזוני ולכן צריך לסדר שולחנו בליל שבת בלהם ומזון. ואומרו בליליא, לא שאינו חייב בג' סעודות אלא שאין הענין אלא כדי לקבל כדפירשנו, וכיון שנכנס שבת ובאה מנוחה ושולחנו ערוך ונתברכו מזונותיו, שוב אין צריך לענין זה עוד עריכת השולחן. ולזה אמר ליליא דשבתא, אבל נסעודות באהריהו קיימי. בי יצחק אמר אפילו ביומא דשבתא נמי אפילו ביום השבת גם כן. חולק על

הרעה הקודמת ואומר שנים ביום השבת צריך לערוך השולחן כדי לקבל גם מברכת מרת היום שהיא ברכה עליונה יותר רבי יהודה אמר חולק על ר' יצחק שלדעתו די כסידור השולחן לחוד כדי לקבל הברכות כמו שולחן לחם הפנים ואומר ר' יהודה שאין כן ענין השבת דבעינן וקראת לשבת ועונג אלא בעי לאתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתי בשבתא ר"ל אכילה ממש בגין דישתכח שבעא ועונגא בהאי יומא צריך להתענג ביום זה ולאכול ג' סעודות כשבת כדי שימצא שבע ועונג ביום זה בעולם. וז"ל הרמ"ק: כי טעם אל שלש סעודות הוא שמזון ימי החול קצוב מיום ר"ה ונתן ביד ימי החול מזון כך לפלוני ככל יום ויום, והמוסיף מיום א' ליום ב' חסר לו כבר אכל שפעו וברכתו. אבל ביום השבת שהוא מקור הברכות אין לו קצבה שבהיותו מחעננ, הוא משפיע ומוסיף שפע כפי עינונו בעולם הזה, כן יושפע עליו מלמעלה. עכ"ל. רבי אבא אמר ר' אבא חולק על ר' יהודה ואינו סובר שצריך הסדרת השולחן. ומורה לר' יהודה שצריך להתענג בשלש סעודות וחולק על ר' יצחק בדבר אחר, כי לפי דעתו אינו חייב לסדר השולחן ביום כי אם פעם אחת. ומורה ר' אבא לר' יצחק שצריך לסדר השולחן ג' פעמים, ועוד שצריך להתענג. וז"ש לאזדווגא (כך היא גרסת הרמ"ק והוא"ג) ברכתא באינון יומין דלעילא דמתברכאן מהאי יומא להתחבר ולהשתוות אל הברכות שכאותם ימים שלמעלה, היינו חג"ת נה"י הימים העליונים המתברכים מהיום הזה, משבת. וזהו כמו ר' יצחק שבסדרת השולחן הוא משתווה אל הימים הקרושים הרוחניים המקבלים שפע מן הנקודה האמצעית והוא שזה אליהם. מהרמ"ק. וכעת בא להרץ קושיית ר' יהודה על ר' יצחק ואומר

המתלקת בי לגמרא בשבועה וזה דר שבועה דמיתסר גב נאסר ועליו חלה אדם וחי ואית ביה הוא חל על דבר ש נדר דמיתסר חפציה אין בהם חיות ול שאין בו חיות הש ממש כלל. לכן נדר שאין בו ממש ש שאין בו ממש. למקום אחר. ואין הווהר חולק ע הכל לכוננה אחת בין הווהר לגמרא לשון, דהגמרא ו שיכנו הדברים לו שבועה שלא אישן ו ממש. ובאמת השבו האדם והרי יש בו הווהר ר"ס מסכיר ב הדברים כדרך ש עילאין לפי האמת חלה על גוף האדם, יש בו ממש. לעומת הוא ענין של איסור הכל, וכל דבר ש חיים אין בו ממש הנדר חל על הכל. ו על פי הסוד כמבואר נדר חיי המלך והוא ונשיקן שאינה חל והכל רוחני ולא צ וכיון שאין שם כלי ממש כי הממשות הו מושג ובלתי כלי א הנשיקן הנעלמים זו בסולא שהוא אין. וג נתקשר בא"ס בטל ו ממש לגמרי ואין בכלים ע"י יסוד אלא בועיד אלא חוספת הו חפץ בחיים כחפץ ו ביה כלי וגוף ולא מפ נקרא ממש אלא כשהו מחלבש בכלי כמו נ אבל הרוחניות גמור באור א"ס הנקרא שום השגה אין בו ממ ק כי שניהם כאחו ממש קרינן להו. לכן הנדר נקרא כוח דבר שאין בו ממש ו מתחסר חפציה ואין רוח שום ממשות. הו הרוח בלי כלי אין קרינן. דלית ביה תו היה הר"מ מוכרח י לשונו לפי האמת כי חלה על האדן בו ממש. וכן למע פלכות ששם נקרא נ משיגים הנביאים אי והנדר חל ג

שיל"ח

ספר

תורת משה

על התורה

השלם והמפואר

ויקרא

מרבנו משה סופר זצוק"ל
בעל שו"ת והידושי "חתם סופר"

יצא לאור במהדורה חדשה מושלמת ומפוארת
על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
עיה"ק ירושלים תובב"א

מהדורת נוסענצווייז

רסד

תורת

פרשת אמור

משה

[צה]

כשיש קידוש השם בעולם יש להתאמץ בעבודת ה' כדי שלא יתחלל ש"ש

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

יש לפרש בדרך רמז על פי מה שאיתא בגמרא סנהדרין צ"ג ע"א חגניה מישאל ועזריה שלא הוזכרו בקרא אחר שנעשה להם הנס הגדול שוב אין זכר למו, ואמרו חכמינו ז"ל שברוק טבעו. וכוננתם בלי ספק בדרך גוזמא, שהגוים כיזו לישראל ברוק שרקו לפניהם אית לכם אלקים גדול ונורא ואין אתם עובדין אותו (רש"י שם ד"ה ברוק). וכן בכל קידוש השם יתברך שה' עושה ניסים ונתעלה שמו, אם אין ישראל מתחזקים על ידי זה בעבודת ה' יתברך יש ח"ו חילול ד'. וזה שאמר ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל, אם יהיה קידוש השם תחאמצו בעבודה, שלא יתחלל על ידי קידוש השם שמו הגדול יתברך שמו.

הלומדים צריכים להיזהר שלא יחללו שם קדשי אלא שיאמרו שה' מקדש לעוסקי תורה

וְלֹא תִחַלְלוּ אֶת שֵׁם קִדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם.

רצונו לומר לעיל מיניה כתיב ושמרתם מצותי וגו', זה משנה (כב לב)

(תורת כהנים הובא ברש"י), ואומר שהלומדים לא יחללו שם קדשי שלא יאמרו ח"ו פלוני שלמד תורה כמה מעשיו מקולקלים, אלא ונקדשתי שיאמרו אשרי מי שלמד תורה (עיין יומא פו ע"א), כי אני ה' מקדישכם, כך יאמרו הבריות שאני ה' מקדש לעוסקי תורה, והתורה מחכימת פתי ומיישר דרכי בני אדם לטובה. (כת"י תקצ"ו)

הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים אֲנִי ה'.

פירוש, שההוצאה ממצרים היתה על תנאי להיות לכם לאלקים צא, מרות ואדנות, ותהיו עבדים לי, כי לי בני ישראל עבדים (להלן כה נה). ועשיתי לפנים משורת הדין, אני ה' רחמים, בכחינת אב המרחם, ואתם בני ולא עבדים כשתעשו רצוני צב.

פרק כג

שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן מְקַרָּא קִדְשׁ כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוּא לְה' כָּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי ה' מְקַרָּא קִדְשׁ אֲשֶׁר תְּקַרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם.

תבטל אהבתי, כי היא על מנת 'אני ה' שאתם מקבלים מלכותי בלי טעם ואהבתכם אינו תלויה בדבר. צ. ברש"י שם ד"ה: "באותו רוק שרקו אומות העולם בישראל, שאומרין אלוה כזה יש לכם והשתחיתם לצלם". והוא כמבואר בגמרא שם "אמר רבי תנחום בר חנילאי, בשעה שיצאו חגניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אומות העולם וטפחו לשונאיהן של ישראל על פניהם, אמרו להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחיים לצלם". ומין פירש שהוא דרך גוזמא, והכוונה היא שלא נזכרו אחר המעשה מחמת חילול השם שנגרם. צא. לשון תוקף וחוזק. (מרחן ההתעוררות השובה). צב. היינו שהקב"ה עושה לפנים משורת הדין ומנהיג אותנו ברחמים בבחי' בניס אף שכן הדין היה ראוי להתנהג עמנו בחי' עבדים שעל מנת כן הוציאנו ממצרים.

ששת ימים אחרי צאנכם (ישעיה עושה לרבו י' שבת על ידי כ מה שהאדם טוב שמלאכת שהעבד עושה נעשה, אם כ מקרא קודש, היום ו

ששת ימים תן שבת שבתון לא תעשו שבו אלה מועדי ה' אתם במועדם נראה לפרט דין ממש, מכל מ

צב. לפרש לשון לא תעשו. יום טוב פ"א ה"ה) בני אדם עושין היינו עבדים והיי אחד בביתו לענ כל מלאכה שא והקצירה והטחין הרבה ורוב בני 'אקרא לאלהים הבתולין חורוין, בשאר סיפרי דב תלמוד לומר ויי ביה רבנן (שבת י עינו ז

המציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה'. פירוש, שההוצאה ממצרים היתה על תנאי להיות לכם לאלקים צא, מרות ואדנות, ותהיו עבדים לי, כי לי בני ישראל עבדים (להלן כה נה). ועשיתי לפנים משורת הדין, אני ה' רחמים, בכחינת אב המרחם, ואתם בני ולא עבדים כשתעשו רצוני צב.

תבטל אהבתי, כי היא על מנת 'אני ה' שאתם מקבלים מלכותי בלי טעם ואהבתכם אינו תלויה בדבר. צ. ברש"י שם ד"ה: "באותו רוק שרקו אומות העולם בישראל, שאומרין אלוה כזה יש לכם והשתחיתם לצלם". והוא כמבואר בגמרא שם "אמר רבי תנחום בר חנילאי, בשעה שיצאו חגניה מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אומות העולם וטפחו לשונאיהן של ישראל על פניהם, אמרו להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחיים לצלם". ומין פירש שהוא דרך גוזמא, והכוונה היא שלא נזכרו אחר המעשה מחמת חילול השם שנגרם. צא. לשון תוקף וחוזק. (מרחן ההתעוררות השובה). צב. היינו שהקב"ה עושה לפנים משורת הדין ומנהיג אותנו ברחמים בבחי' בניס אף שכן הדין היה ראוי להתנהג עמנו בחי' עבדים שעל מנת כן הוציאנו ממצרים.

ששית ימים תעשה מלאכה צ על ידי אחרים, כי יעמדו זרים ורעו את צאנכם (ישעיה סא ה), וכל מה שהעבד עושה לרבו יעשו המה, ומכל מקום ניכר שבת על ידי כל מלאכה לא יעשה, אפילו מה שהאדם עושה לעצמו צ. אבל יום טוב שמלאכת אוכל נפש מותר בו, ומה שהעבד עושה לרבו גם בכל הימים לא נעשה, אם כן במה ניכר, רק על ידי מקרא קודש, רצה לומר בכבוד וקדושת היום וקידושא ואבדלתא. L

והקב"ה מסכים עמהם, משא"כ שבת בראשית ביומו ממש אין צריך לבית דין, אך התוספת שמוסיפין מחול על הקודש הוא משלנו, וה' מסכים, על דרך לאל גומר עלי צ (תהלים נו ג). והנה בפרק יום הכפורים (יומא עד ע"א) דרשינן משבת שבתון גבי יום הכפורים דקאי אתוספת עינוים צ, והכי נמי שבת שבתון אתוספת שבת קאמר, שהוא מה שאנו קוראים אותו מקרא קודש מרצוננו, ומכל מקום שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, שהקב"ה מסכים עמנו. וכן פירושו שבת שבתון, מה שאתם מוסיפים לה' מקרא קודש תלוי בקריאתכם, ואע"פ שאתם מקדימים הוספה זו, אפילו הכי שבת הוא לה' בכל מושבותיכם, אך שבת גופא בעצמותו אין יד בית דין שולט בו. אבל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, אפילו במועדם וזמנם ממש, מכל מקום אתם הקוראים אותם מקרא קודש, וה' מסכים לטובה. L

ששית ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קודש כל מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבותיכם: אלה מועדי ה' מקרא קודש אשר תקראו אתם במועדם. (כג ג-ד)

נראה לפרש, המועדים המה על פי בית דין שלמטה במועדם וזמנם ממש, מכל מקום על פי בית דין הוא,

שבת שבתון
היה תוספת
שבת שהוא
מקרא קודש כי
אנו מוסיפים
מרצוננו ומ"מ
שבת הוא לה'
הקב"ה מסכים
על ק, אבל
שבת ה' אשר
תקראו אותם
אפילו בזמנם
ממש בית דין
קבעם וקראו
אותם מקרא
קודש

כל מלאכה
תעשו אחר
מלאכת אדם
נפש שואר
עושה למנו
זכור ניכר
אבל חסיד
ניכרם רק
'מקרא קודש'
דהיינו קודש
היום והמל

צג. לפרש לשון הכתוב 'ששית ימים תעשה' ולא אמר 'תעשה' כמו שנאמר בהמשך 'כל מלאכה לא תעשו'. צד. היינו שאסור אף במלאכת אוכל נפש. ולשון מרן ע"פ דברי המגיד משנה (הל' יום טוב פ"א ה"ה): "ואני אומר שמלאכת עבודה כולל כל מה שדרך העבד לעשות לאדונו ואין רוב בני אדם עושין אותה לעצמן אלא שוכרין אחרים לעשות, לפי שהוזהרנו במלאכות אלו לזכור כי היינו עבדים והיינו עושין מלאכות אלו לאדונו, אבל כל מלאכה שדרך רוב בני אדם לעשותה כל אחד בביתו לעצמו לא הוזהרנו, לפי שאינה מלאכת עבדים אלא אף האדונים עושין אותה, ולזה כל מלאכה שאדם עושה ממנה לעצמו לימים הרבה דרך לעשותה על ידי אחרים כגון הברירה והקצירה והסתנינה וההרקדה, אבל האפיה והלישה והשיטה והבשול אין אדם מכין מרן לימים הרבה ורוב בני אדם עושין אותה לעצמן". צה. בירושלמי כתובות (פ"א ה"ב): "אמר רבי אבין אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי" (תהלים נו ג), בת שלש שנים ויום אחד ונמלכין ב"ד לעברו הבתולין חזורין, ואם לאו אין הבתולין חזורין". צו. בגמרא (ופירש"י) שם: "תנו רבנן רוב יוסף בשאר סיפרי דבי רב, מניין ליום הכפורים שאסור ברחיצה בסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המטה, תלמוד לומר (ויקרא טו לא) 'שבתון' שבות (וגבי עינוי כתיב, וכי היכי דשבתון האמור בשבת אסמכו ביה רבנן (שבת קיד ע"ב) שאר מלאכות שלא היו במשכן ואינה מלאכה גמורה, האי נמי שבתון דגבי עינוי דכתיב 'שבתון הוא לכם ועניתם' להוסיף על עינוי אכילה ושתייה קאתי".

75 אף שבת שאדם עושה בחול שכינה עמו

שָׁבֶת הוּא לְה' כָּבֵל מוֹשְׁבֵתֵיכֶם. (כג ג) אִתָּא במדרש (זוהר רע"מ סוף פרשת קרח, ח"ג קעט ע"ב) מעולם לא זזה שכינה מישראל בשבתות ויו"ט אפילו בשבת של חול, ופירש פרשת דרכים (דרוש כג ד"ה עוד נקדים) דהיינו ההולך במדבר ומונה ששת ימים ושוכת בשביעי (שבת סט ע"ב), אע"פ שהוא חול מכל מקום כיון שהוא עושהו שבת צו שכינה עמו. ונראה דיצא זה מהך קרא דכתיב שבת גבי מועדים, דכתיב בהו אתם אפילו שוגגים אפילו מוטעים צה (ראש השנה כה ע"א), וקאמר שבת נמי כן, אפילו שוגג ומוטעה במדבר מכל מקום שבת הוא לה', שהשכינה עמו, בכל מושבותיכם היינו במדבר ובאיים רחוקים. L

רֵאשִׁית קִצְרֵיכֶם אֶל הַכֶּהֵן: וְהִנִּיף אֶת הָעֹמֶר לִפְנֵי ה' לְרִצְוֹנְכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת וְגו': וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבְּיָאֵכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימַת תְּהִינָה. (כג י"א, טו)

ואמרו חכמינו ז"ל (מנחות סה ע"ב) אימתי הם תמימות כשחל ממחרת השבת, (ובפרשת ראה) [וד] כתיב (להלן פסוק טז) תספרו חמשים יום כשחל באמצע שבוע צט.

הנה בראש חדש ניסן כשנגלה הקב"ה בסנהק והיה משפט מצרים שנים עשר חדש (עדויות פ"ב מ"י) עד ניסן [האחרקא] שנאמר בו (שמות יב ב) החדש הזה לכם, נמצא אותה השנה לא היתה מעוברת פ. ומניסן דיציאת מצרים עד ניסן דעשר עטרות קי נמי לא היתה מעוברת, כדמוכח פרק רבי עקיבא (שבת פז ע"ב) בחשבון דעשר עטרות נטל אותו

76 'ממחרת השבת' ניפנו הכהן כי אילו היו זוכים לכנס לא"י מיד היה יום הנפת העומר ביום ראשון בשבת והיא תשובה לבייתוסים

צז. בפרשת דרכים שם: "כיון שמן הדין חייב לשבות בו ולעשותו כשבת גמור". צח. במשנה שם: "יש לי ללמוד שכל מה שעשה רבן גמליאל עשוי, שנאמר (להלן פסוק ד) אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם, בין בזמנן בין שלא בזמנן, אין לי מועדות אלא אלו", ובגמ' שם (ופירש"י): "הרי הוא אומר אתם אתם שלש פעמים (שלשה זמנין כתיב אשר תקראו אותם, וקרי ביה תקראו אתם), אתם אפילו שוגגין, אתם אפילו מזידין, אתם אפילו מוטעין". צט. שם (ופירש"י): "כתוב אחד אומר 'הספרו חמשים יום' (משמע ימים ולא שבועות), וכתוב אחד אומר 'שבע שבתות תמימות תהיינה' (ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת), הא כיצד, כאן ביום טוב שחל להיות בשבת (דממחרתו אחר השבת דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות, מתוקם שבע שבתות המימות תהיינה), כאן ביום טוב (של פסח) שחל להיות באמצע שבת (דמתחילין למנות למחרתו, מיתוקם קרא בחמשים יום ולא שבועות שלמות, אלא מתחילין למנות באמצע שבת)". ק. ראה לעיל ח"ב עמ' תסא ד"ה והנה ובהערה קעא. קא. הוספת מרן ההתעוררות תשובה. קב. דאי היתה מעוברת נמצא משפט מצרים שלוש עשרה חודש. (מרן ההתעוררות תשובה). קג. היינו ר"ח ניסן בשנה הבאה שבו הוקם המשכן ונטל אותו היום עשר עטרות.

היום קד, מפסח פ ראויים ל אותה להתעבר עטרות ל כל חדש וחדש א שלשים יט ע"ב, ה"ה, יה היינו יר וקצירת השבת, ו לשנה ז ממחרת הב קד. שם תנא אותו (ה"ה) וכו'. דאשתקד השנה אל ארבעה יכ וארבעה י ראדרים ע ידחא דסין (תשובה). "ואם היתו עשר בו ו בכל פעם ניפנו הכו ההתעוררו עוד חדש תשוב

[צו]

→ **אלא** דלמאי דקיי"ל אתם אפילו מזידים אפילו שוגגים ומוטעים (ראש השנה כה ע"א), והקב"ה מסר הדבר לבית דין שלמטה, והוא עצמו אומר למלאכי השרת אני ואתם נרד לבית דין שלמטה ונשאל מתי ראש השנה ויום הכפורים (פסיקתא רבתי פסקא טו, ילקוט שמעוני בא רמז קצא), אם כן נדחה הנ"ל, דלא החליט הקב"ה שיהיה השנה הבאה קצירת העומר ממחרת השבת קט.

מהפסוק 'בחר' ובקציר תשבות' המלמד שקצירת העומר דוחה שבת מוכח נגד הצדוקים

אמנם לא צריכנא [כל זה בשביל ק] לדחות הצדוקים, דהרי מוכח נגדם מקרא בחריש ובקציר תשבות (שמות לד כא), מה חריש רשות אף קציר רשות, יצא קצירת העומר שהוא מצוה שדוחה שבת (ראש השנה ט ע"א), שמע מינה יש קצירה והנפה בשבת קט, ולא ממחרת

היום קי, נמצא על כרחך אותה השנה מפסח מדבר עד שנה שאחריו שהיו ראויים לכוא לארץ לולא חטא מרגלים, אותה השנה השלישית ראויה להתעבר קי. ואם תחשוב מניסן דעשר עטרות שהיה ביום ראשון (שם), ושוב כל חרש אחד מלא ואחד חסר כסדרן, וחרש אדר הסמוך לשבט גם כן של שלשים יום כמו שהוא תמיד (ראש השנה יט ע"ב, וברמב"ם הל' קידוש החדש פ"ה ה"ה), יהיה אותו הפסח של ביאת הארץ היינו יום ראשון של פסח בשבת קי, וקצירת העומר וגם שבועות קי ממחרת השבת. ויפה נאמר כי תבואו אל הארץ לשנה הבאה, וקצרתם את קצירה, ממחרת השבת יניפנו הכהן, ויסכר פי הבייתוסים קי (מנחות סה ע"א).

נייה את
ת השבת
בת מיום
שבתות
ג י"א, טו
סה ע"ב
כשחל
[נד]כתוב
ום כשחל

ה הקב"ה
רים שנים
עד ניסן
ב) החדש
לא היתה
אצרים עד
לא היתה
קיבא (שבת
נטל אותו

צח. כמשנה
זה מועדי ה'
"ו, ובגמ' שם
זקראו אותם,
צט. שם
ב אחד אומר
בת ומסימות
הבאת עומר
שחל להיות
שלמות, אלא
בהערה קעא.
מצרים שלוש
הוקם המשכן

קד. שם (ופירש"י): "ויהי כחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן (טמות מ יז), תנא אותו יום נטל עשר עטרות (ראשון לעשרה דברים), ראשון למעשה בראשית (שאחד בשבת היה) וכו'. ומדריש ירחא דניסן דהאי שתא (שנה השנית ליציאתם הוקם המשכן) חד בשבת דאשתקד ברביעי בשבת, דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ארבעה ימים בלבד (כשאתה קובע כל החדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר הוו ארבעה ימים בין תחלת שנה לתחלת שנה אחרת, שמנין חדשי לבנה כסדרן שלש מאות חמישים וארבעה ימים, כולן שבועין חוץ מארבעה ימים), ואם היתה שנה מעוברת חמשה (דקסבר שני האדרים עבדין חסרים, ופסח דחוי יום אחד לקמן). הוה ליה ריש ירחא דאייר מעלי שבתא, וריש ירחא דסיון שבתא". קה. כדרך העיבור, שתי שנים פשוטות והשלישית מעוברת. (מין ההתעוררות תשובה). קו. שבשנה מעוברת יש חמשה ימים יתירים על השבועות כמו שמבואר בגמרא שם "ואם היתה שנה מעוברת חמשה". ונמצא ר"ח ניסן של אותה השנה השלישית ביום ששי, וחמשה עשר בו חל בשבת. קז. שהוא ביום החמישים לקצירת העומר. קח. שהיו אומרים דעצרת בכל פעם אחר השבת הוא משום דכתיב ממחרת השבת, וזה אינו, דהקרא קאמר ממחרת השבת יניפנו הכהן כשתבואו אל הארץ, כי אז חל באמת ממחרת השבת לפי חשבון העבור. (מין ההתעוררות תשובה). קח. וראה עוד להלן (עמ' דסט ממחרת השבת הב'). קט. ודילמא יעברו בית דין עוד חדש אחד או לא יעברו את השנה. (מין ההתעוררות תשובה). קי. הוספת מין ההתעוררות תשובה. קיא. כגון שחל יום ראשון של פסח בערב שבת. (מין ההתעוררות תשובה).

רפח

תורת

פרשת אמור

משה

[צו]

השבת דוקא. רק לרבי עקיבא דדריש בחריש ובקציר לתוספת שבת ושביעית (שם), ואיהו סכירא ליה באמת כאחרים דאין בית דין מעברין לצורך, ואין בין שנה לחברתה אלא ארבעה ימים בפשוטה וחמשה ימים במעוברת, עיין מה שכתבו תוספות שבת קי"ד (ע"א ד"ה חלכי) דרבי עקיבא כאחרים ק"י, וא"כ הדרן להנ"ל ק"י.

והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: והניף את העמר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת יניפנו הכהן. (כג י"א) [עיי' לעיל עמ' הנב ד"ה לא יקרח].

ממחרת השבת יניפנו הכהן. (כג י"א) בחידושי אגדה שלי אמרתי, מה שמסרו הבייתוסים נפשם על עצרת אחר שבת דוקא (מנחות סה ע"א), דלכאורה החוש מכחיש שלא נחוג שום חג ביום מתן תורתנו, וכי יציאת מצרים וענני כבוד עדיפה ממתן תורה ק"י. אי אמרת בשלמא ממחרת יו"ט ראשון של פסח, נמצא נהי בתורה לא הזכר ממתן תורה אלא יום הביכורים, מ"מ ממילא

T ←

תורה שבע"פ קבלו באונס אבל תורה שבכתב קבלו בשמחה ולכן אנו עושים יו"ט כיום מתן תורה, אמנם הבייתוסים סבורים שהכפיה היתה על תורה שבכתב ולכן אין עושים יו"ט על קבלת התורה אלא עצרת אחר שבת בראשית

ע"פ חשבון יארע זה בזמן יום מימי מתן תורה קטו ותו לא צריכא יו"ט אחר, אבל לבייתוסים קשה.

וי"ש לומר הואיל וקבלה תורה היה באונס וכפיית הר (שבת פח ע"א), לא שייך למיעבד יו"ט. והנה הראשונים (דעת זקנים מבעלי התוס' שמות יט יז, וכבר איתא כן בתנחומא נח ג) כתבו דהאונס היה על קבלת תורה שבעל פה, אבל תורה שבכתב קבלו בשמחה בהקדמת נעשה לנשמע, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לא נעשה יום טוב על תורה שבכתב על כל פנים, אלא על כרחך דלא כבייתוסים. ואמנם המכחישים תורה שבעל פה קטו סבירא להו הכפייה היה על תורה שבכתב, א"כ עצרת אחר שבת בראשית ק"י, ואפילו הכי לא קשה ק"י כנ"ל ק"ט.

ממחרת השבת יניפנו הכהן. (כג י"א) וביהושע (ה י"א) כתיב ויאכלו מעבוד הארץ ממחרת הפסח, תלה שם בפסח, והכא בשבת דהיינו יו"ט של פסח ק"י. נראה לומר תרי טעמא בהקרבת

שני טעמים להקרבת הפסח ביום זה, 'ממחרת השבת' א"כ שביחה מלפני זכר ליצ"ט 'עבודת' תחת עבודת מצרים, 'ויבד מעבוד הארץ ממחרת הפסח' אחר אכילת מצוה או טעם אכילת תורה

העומ [ראש] ליציא מעבו תחלו ולטח עומר עבודו יגיע בטניו מהיש נהנה וכרמי זו תי שובת ראשון באכיל כנ"ל. מעבו הפסח מ"מ ו"א ו"א ע"ש והלאה ממצריכ קדושתן יום קכ"א. י"רבי יה לא ירא עליו ש והלאה ממצריכ קדושתן יום

תורת

פכ"ג יא
[צו - צז]

משה

רפס

העומר ביום שני של פסח, א', ביום [ראשון] שבתו ממלאכה ועבודה זכר ליציאת מצרים שנעשו בני חורין מעבודת מצרים, אמנם מיד אחר זה תחלת מעשינו לכנוס בעבודת ה', לקצור ולטחון ללוש ולהניף ולהקטיר לשמו עומר, שקבלנו עול מלכות שמים תחת עבודת מצרים. ב', טרם נאכל מתבואת יגיע כפינו אכילת חולין, טרם זה נמלא בטנינו ונשבעה משולחן גבוה פסח ומצה מהישנה, ואחר שכבר בקרבך קדוש או נהנה מיגיע כפינו ונאכל לחם וקלי וקרמל בעצם היום הזה. ועל כן בפרשה זו תלה הענין ממחרת השבת שאנו שובתים ממלאכת עבודה או נקצור ראשית קציר ויניפנו הכהן, ואין זה תולה באכילת פסח אלא בשביתה ממלאכה כנ"ל. אך בספר יהושע דמיירי בויאכלו מעבור הארץ, זה תלוי במחרת אכילת הפסח, אחר שמילא כריסו בקדשי שמים אז אכלו מעבור הארץ קכא.

ממחרת הפסח. להורות נתן, כי איתא במדרש (ויקרא רבה כו י) מיום השמיני והלאה ירצה (לעיל ככ כז) כדי שתעבור עליו השבת, וכן ביום השמיני ימול (לעיל יב ג) קכב, ואם כן הכי נמי היה ראוי שהתבואה אחר שהגיעה לקציר ימתין שמונה ימים שתעבור עליה השבת. אך כיון שהוא לעולם ממחרת הפסח שהוא בעצמו שבת קכב, ע"כ כבר קיבל פני מטרוניתא ביום ראשון של פסח, והיינו ממחרת השבת יניפנו הכהן.

מַמְחֶרֶת הַשֶּׁבֶת יְנִיפְנוּ הַכֹּהֵן. (כג יא) כי תבואו אל הארץ וגו' ממחרת השבת כי אם היו נכנסים לא"י מיד היה חל יום הנפת העומר בשנה הראשונה ממחרת השבת ייש לפרש נקט האי לישנא כי שנה שניה לצאתם מארץ מצרים היה יום ראשון של פסח ביום ראשון (שבת פו ע"כ), ושנה שאחרי זה שהיו ראויים שיהיו בארץ ישראל לולא חטא מרגלים, ואותה שנה היתה ראויה להתעבר, שהרי שנה ראשונה ושניה של יציאת מצרים לא היתה מעוברת, וא"כ ראוי היתה השלישית להתעבר, ואם אחד מלא ואחד חסר יארע יום ראשון של פסח בשבת ויום קצירת העומר ממחרת השבת קכד, על כן כתיב פה כי תבואו אל הארץ

קכא. מאמר זה נדפס גם בעה"ת עמ' ס ד"ה ממחרת, בשינויים קלים. **קכב.** זה לשון המדרש: "רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר, משל למלך שנכנס למדינה וגזר ואמר כל אכסנין שיש כאן לא יראו פני עד שיראו פני המטרונא תחלה, כך אמר הקב"ה לא תביאו לפני קרבן עד שתעבור עליו שבת, שאין שבעת ימים בלא שבת ואין מילה בלא שבת, הדא הוא דכתיב 'ומיום השמיני והלאה ירצה'. **קכג.** ראה בדרשות (ח"ד רנה ד"ה וי"ל, מהדו"ק רנ"ב ב'): "אך ימי פסח בימי צאתינו ממצרים לא היה צורך לעשות זכר ליציאת מצרים שהרי בזה היינו עוסקים, אך אותן הימים היתה קדושתן מרובה כל כך כשבת ויום הכפורים שראוי לאסור מלאכה מצד קדושתן, משום הכי נקרא יום ב' של פסח ממחרת השבת". **קכד.** מבואר באריכות לעיל עמ' רסו ד"ה כי תבואו.

ימי מתן
ור, אבל
זה היה
ח ע"א,
ראשונים
י, וכבר
ונס היה
ל תורה
נעשה
תא למה
כתב על
ייתוסים.
פה קטו
שככתב,
ואפילו

(כג יא) שני טעמים להקרבת העומר השבת' אחר שבייתר ממלאכה זכר לצ"מ יניפנו הכהן' עבודת ה' תחת עבודת מצרים, ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח אחר אכילת מצוה או טאכל אכילת רשות

ו מעבור
זח, תלה
יני"ט של
בהקרבת
ביום טוב,
תרי שבי
ים בלבד".
כך היה
רים שהיא
זה ובעולם
ומש, ולרבי
זינו אותם
ה שבכתב
ז ס' (מא),
א.

7 ←
'ממחרת השבת' שקיבלה התבואה פני מטרוניתא ביום מעבור הארץ כשבת וכבר ראויה להקרב

וגו' ממחרת השבת. אך באמת נתעכבו ארבעים שנה במדבר, ובכניסתם פסח גלגל לא אירע יום קצירת עומר ממחרת השבת, על כן בפרשת ראה (דברים טו ט) לא נזכר ממחרת השבת קכה.

L

מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת יִנִּיפְנוּ הַכֶּהֱן: וְסִפְּרִתֶם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הַבְּיָאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: עַד מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית תִּסְפְּרוּ הַמַּשִּׁים יוֹם. (כג יא, טו-טז)

הנה לדחות טענת הצדוקים רבו כמו רבו ראיות מוכרחות קכו, אבל על כל פנים יש ליתן טעם מה טעם שינה קרא ואמר ממחרת השבת יניפנו הכהן, ולא אמר ממחרת הפסח, או לשון אחר שאין בו ספק. ועוד, ממחרת השבת השביעית כתב רמב"ן ממחרת השבוע השביעית, כי שבוע שלימה נקרא שבת, ויהיה שתי לשונות בתד קרא משני ענינים, כי ממחרת השבת יניפנו היינו מחרת יום טוב, ומחרת השבת השביעית רוצה השבוע השביעית, וכל זה צריך טעם.

וּלְפַעֲנֵךָ נִרְאָה עַל פִּי מָה שִׁכַּתָּ בְּמַדְרַשׁ רַבָּה פֶּרֶשָׁה זֹאת (כו י) הוּבָא בְּטוּרֵי זֶהָב יו"ד סי' רס"ה ס"ק

ראשית הקציר ראוי להקריב רק 'ממחרת השבת' אחר שתעבור עליו שבת או יו"ט משנראה להקריב ובראשית קציר שעורים לעולם עובר עליו יו"ט ראשון של פסח, ובראשית קציר חטים צריך להמתין שבוע משום לא פלוג

י"ג דמשום הכי בבהמה מיום השמיני והלאה ירצה (לעיל ככ כז) וכן מילה בשמיני (לעיל יב ג) כדי שיעבור עליו שבת והוא קבלת פני מטרוניתא, עיין שם. וצריך לומר אפילו נולד בשבת או סמוך לשבת, מכל מקום צריך להמתין שמונה ימים כיון שאי אפשר לשמונה בלא שבת, על כן [גזרה] חכמתו יתברך לא פלוג ואינו ראוי לגבוה ולא למול עד שיעברו עליו שבעה ימים, וביום שמיני שהוא מחרת יום שבת ירצה לקרבן ולמילה. ונראה גם יו"ט היה ראוי לכך כמו שבת, כדאיתא (זהר רע"מ סוף פרשת קרח, ח"ג קעט ע"ב) לא זזה שכינה מישראל [בכל שבתות ויו"ט] אפילו בשבת של חול, אלא משום לא פלוג ביום השמיני דוקא ימול, אפילו יהיה שבת או יום טוב באמצע השבוע, מכל מקום יום השמיני הוא מחרת שבת.

והנה כן הוא בקציר התבואה, שרצה הקב"ה להקריב לפניו ראשית קציר שעורים בפסח וביכורי קציר חטים בשבועות, והיה ראוי להקריבו מיד בכניסת יו"ט, אלא שצריך לקבל פני מטרוניתא מתחלה, והיה ראוי להמתין עד שיעברו עליו שבעה ימים ויניפו הכהן ביום השמיני מיום הראוי לקצירה כדי שיעבור עליו שבת. אך הכא אינו צריך

קכה. אמנם ראה מש"כ מרן בדרשות (ח"ד טצה ד"ה כו, מהדו"ק רע"ד ד') ליישב לשון הפסוק כאן גם על פסח גלגל, וז"ל: "והנה בבואם אל הארץ בפסח גלגל כתב הרא"ש פרק ערבי פסחים (פסחים פ"י ס"י ג) שהיה ערב פסח בשבת, ומצא שבת יום טוב ראשון של פסח הוה יומא אריכתא, ויום שני הוה ממחרת השבת, והיינו כי תבואו אל הארץ אז ממחרת השבת יניפנו הכהן". קכו. ראה בגמרא (מנחות סה ע"א) וברמב"ן כאן. ועיין עוד לעיל עמ' רסו ד"ה כי תבואו.

להמתין מל הוא שבת פסח, והשני להמתין עד השבת הנזו של פסח ינ שעורים ע השביעית ה להקריב בכ עליו שמו השביעית, שבת קכה ע עברו על ו בנייהם, ונק לקרבן ובב

מפושבתיכו ידו לחם חמץ הם תשלומין לקרבן פסח שהוא קרבן תודה ואין בו חמץ קכו. במדרש שלשה חדשי קכח. היינו כ שבת ממש ו קל. שאין כ שבת או יו"ט (שמות יב כז) כדכתיב (במד בשאלת מוה ח"ד קמט ד"ה נמצא ביאור כמה פעמים ב המצות שבעט וארבעים יום כחולו של מו שמעו מתוך של חג שקר שאוכלים היו

[צז]

להמתין משום לא פלוג, דהרי לעולם הוא שבת היינו יו"ט ביום ראשון של פסח, והשני הוא מחרת שבת, ולא צריך להמתין עד יום שמיני, אלא ממחרת השבת הנזכר לעיל שהוא יו"ט ראשון של פסח ניפנו הכהן. והנה נמשך קציר שעורים ששה שבועות קל, ובשבוע השביעית הראוי לקציר חטים ואינו ראוי להקריב בכורי קציר חטים עד שיעברו עליו שמונה ימים שהוא השבוע השביעית, וביום השמיני שהוא מחרת שבת קמח שהוא יו"ט של עצרת, כבר עברו על החטים שמונה ימים ששבת ביניהם, ונקרא ממחרת שבת כמו בבהמה לקרבן ובכנ למילה קמח. ואתי שפיר קל.

מפושבתיכם תביאו לחם תנופה שתים נאכל לכהנים קלה.

ביום הכיכורים מקריבים שתי לחם חמץ, נראה שהוא תשלומין לקרבן פסח שהוא קרבן תודה אך בלי חמץ קל, ובקרבן תודה כתיב (לעיל ז יג) על חלות לחם חמץ. ועל זה שואל הבן (הגדה של פסח, מה נשתנה) שבכל הלילות כשאנו מקריבין ואוכלים לחמי תודה, אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה קל. ומשלימין אותו בשבועות שהוא עצרת של פסח קל (רמב"ן להלן לו), ואין היכר ביחידים האוכלים לחם חמץ קל, אלא במקדש יש היכר בהקריב לחם חמץ, ואינו קרב על המזבח רק נאכל לכהנים קלה.

היו לחם חמץ הם תשלומין לקרבן פסח שהוא קרבן תודה ואין בו חמץ

קכו. במדרש הבה (רות ה יא) "א"ר שמואל בר נחמן מתחלת קציר שעורים עד כלות קציר החטים שלשה חדשים", והן י"ב שבועות, וביאר מרן שחצי הזמן קציר שעורים וחצי הזמן קציר חטים. קכת. היינו מחרת השבת השביעית המכוון על השבוע השביעי. קכט. אף כשאינו למחרתו של שבת ממש נקרא 'ממחרת השבת' משום לא פלוג, להורות שכבר עברה עליו שבת ונעשה ראוי. קל. שאין כאן שתי לשונות בחד קרא משני ענינים אלא ענינים אחד, שבשניהם הכוונה היא אחר שבת או יו"ט שכבר קיבל פני מטרוניתא. קלא. פירוש. שהוא בא קרבן תודה כמו שכתוב (שמות יב כז) 'זבח פסח הוא וגו' על שפסח וגו' ואת בתינו הציל', ומצה טפל לפסח לאכול עמו כדכתיב (במדבר ט יא) 'על מצות ומרורים יאכלוהו'. (מרן ההתעוררות תשובה). קלב. ביאור זה בשאלת מה נשתנה, הביא מרן כמה פעמים בשם האברבנאל (ראה לעיל עמ' צה ד"ה ארמי. ובדרשות ח"ד קמט ד"ה והנה, מהדו"ק רל"ט ד'. ושם רסז ד"ה שבכל, מהדו"ק רנ"ג ד'), ול"מ כן באברבנאל. אמנם נמצא ביאור זה בבנין אריאל (להג"מ שאול ב"ר אריה ליב מאמשרדס זצ"ל, נדפס באמ"ד תקל"ח, והובא כמה פעמים בדברי מרן) בית מועד לחג המצות ד"ה אכן לפענ"ד. קלג. ברמב"ן: "וצוה בחג המצות שבעה ימים בקדושה לפניהם ולאחריהם כי כולם קדושים ובתוכם ה', ומנה ממנו תשעה וארבעים יום שבעה שבועות כימי עולם. וקדש יום שמיני כשמיני של חג, והימים הספורים ביתים כחולו של מועד בין הראשון והשמיני בחג, והוא יום מתן תורה שהראם בו את אשו הגדולה ודבריו שמעו מתוך האש. ולכך יקראו רבותינו ז"ל בכל מקום חג השבועות עצרת, כי הוא כיום שמיני של חג שקראו הכתוב כן". קלד. כוונתו שלא די להשלים לחם החמץ של תודת הפסח במה שאוכלים היחידים חמץ, דומיא דמצה הבאה עם תודת הפסח ונאכלת ביחיד. קלה. דומיא דלחם חמץ של תודה הנאכלת ואינה קריבה.

שמיני מילה עליו עיין בת או המתין שמונה יתברך למול וביום ירצה ה ראוי ימ סוף שכניה אפילו פלוג יהיה מכל שבת.

שרצה ראשית חטים ו מיד כל פני להמתין ו הכהן יה כדי ו צריך

זוק כאן (פסחים תא, ויום כו. ראה

'והקרבתם על הלחם' על הלחם 'לא על הלחם לבדו' רמז שיאמר דברי תורה על שלחנו ויהיה שלחנו דומה למזבח

והקרבתם על הלחם.

(כג יח)

במסורה איתא והקרבתם על הלחם, כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם (דברים ח ג). יש לפרש שלא יחיה על לחמו לבדו, אדרבא יחשב כזבחי מתים אם לא יקריב על הלחם, דהיינו שיאמר עליו דברי תורה ויהיה שולחנו דומה למזבח ומכפר עליו קלו (ברכות נה ע"א).

וזהו זה אלי ואנוהו (שמות טו ב), ופירש רש"י שנעשה לו נזה לדור בו, וזה אם שולחנו כמזבח א"כ הוא בית מקדש ה'. ז'ה' א"ל"י' ראשי תיבות ז'ה' ה' שולחן א'שר ל'פני י'הו', בזה ואנוהו אעשה לו נזה כנ"ל.

שאתה קורא וקוצר בו הוי אומר זהו תשלומין של שבועות קלו. ואיתא ברש"י (כאן) בשם תורת כהנים (אמור פרק יג הי"ב) שלכן כתב מצות פאה ולקט כאן, לומר כל הנותן מתנות עניים כאלו הקריב קרבנות וקיים המועדים. נראה ליקלח דיען דיום הקדוש יום הביכורים יום מתן תורה גרוע מכל יו"ט, דימי תשלומין שלו הם חול גמור ואינם חול המועד כמו פסח וסוכות, ולמה יגרע, על כן אמר לא מיגרע גרע, שהרי בקוצרכם תניחו לקט ופאה והרי הוא קדוש כמועדים וכימי קרבן, וראוי ימים הללו להיות ימי תשלומין ליום הקדוש הלזה.

7 שבתון וקרן תרועה.

(כג כד)

כתב רמב"ן שלא יעלה על דעת אדם מישראל לטעון על העגלות ולפתוח חנותו וישכור פועלים למלאכות המותרות ויהא ממש כיום חול, על כן אמר שבתון שבות קלט. והא דלא נכתב כן בפסח ובשבועות, יש לומר משום דברגלים אין פנאי לזה, כי הוא יום

וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם וגו': ובקצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדה בקצירך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר העוב אתם. (כג כא-כב) מכאן למדו חכמינו ז"ל (חגיגה יז ע"ב) תשלומין לשבועות, איזהו חג

ימי התשלומין של שבועות שהם חול אינם גרועים מכל יו"ט, כי כל הנותן מתנות עניים כאילו קיים המועדים

בראש השנה שאין בו מצות ראה ושמתה ואינו עולה לתל אמרה תורה 'שבתון' שלא ייגע עצמו במלאכות המותרות כיום חול

4

24

שמחויב בביתם ח השנה אי ואינו עו כן ייגע שיהיה זכר

שבתון וכפרו לפרשו בהקב"ו כג כא, בנו ור תרועה לשון ו אלא עי לומר לטובה

את היו טו, אין את היו התורה ולשקול ואם ה ותאנים מקיף כחול בהם כ טוב ו בנחמי מרן ע "משל סעודו

שמחויב להיראות בעזרה וישראל אינם בביתם וחייב בחגיגה ושמחה, אבל ראש השנה אין בו מצות ראייה ושמחה וחגיגה ואינו עולה לרגל, ואסור במלאכה, על כן ייגע עצמו בכל האמור, על כן אמר שיהיה יום שבתון מכל הנ"ל כי אם זכרון תרועה תפלות ותחנונים.

שבתון זכרון תרועה.

(כג כד)

וכפרשת פנחס בקרבנות (במדבר כט א) כתיב יום תרועה, אפשר לפרשו יום רעיון מחשבה ודביקות בהקב"ה, כמו ותרועת מלך בו (במדבר כג כא), שרצה לומר רעיון ודביקות המלך בנו ורעיוניו בוקם. אך מדכתיב זכרון תרועה על כרחך אי אפשר לפרש תרועה לשון רעיון, דהיינו זכרון היינו רעיון, אלא על כרחך זכרון תרועת שופר, ורצה לומר המליכוני שיעלה זכרוניכם לפני לטובה כמה בשופר (ראש השנה טו ע"א).

'זכרון תרועה' אי אפשר לפרש שהוא לשון רעיון, ועל כרחך שיעלה זכרוניו ע"י תרועת שופר

בראש השנה שאין בו מצות ראייה ושמחה ואינו עולה לרגל אמרה תורה 'שבתון' שלא ייגע עצמו במלאכות המתוות כיום חול

על
לם
יא
על
מא
י"י
חג
יום
דש
כאן
תם

בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה חַג הַסֻּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַה': בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵלֶיךָ לַה' עֲצֵרֶת הוּא וּגּו': אַךְ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶסְפֹּכֶם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תִּחְגּוּ אֶת חַג ה' שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתוֹן.

חג הסוכות שבעת ימים לה' הקב"ה שמח על כך שישראל שבו בתשובה, וישראל שמחים באספכם את תבואת הארץ, ואין מערכין השמחה, על כן 'יום השמיני' עצרת' שהקב"ה שמח עם ישראל עם קרובו

(כג כד, לו, לט)

יש לדקדק לשון השביעי הזה, תיבת הזה מיותר. וגם לא הזכיר כאן יום השמיני כלל, ואחר כך מתחיל ענין חדש אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי באספכם את תבואת הארץ וגו', וכאן הזכיר יום השמיני שבתון, ולא כתיב השביעי הזה, אלא באספכם את תבואת הארץ. וגם להסביר טעם שמיני עצרת שמייתד הקב"ה עם ישראל לבדם קמא.

הנה בפסח הוא שמחת יציאת מצרים וגם זמן האביב, והקב"ה שמח עם

את היום הזה' (שמות יב יז) למה נאמר, והלא כבר נאמר 'כל מלאכה לא יעשה בהם' (שם פסוק טז), אין לי אלא דברים שהן משום מלאכה, דברים שהן משום שבות מנין, תלמוד לומר ושמרתם את היום הזה להביא דברים שהן משום שבות וכו'. ונראה לי שהמדרש הזה לומר שנצטוו מן התורה להיות לנו מנוחה ביו"ט אפילו מדברים שאינן מלאכה, לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם היתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משא יביאו ביו"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשלחנים על שלחנם והזהובים לפניהם, ויהיו הפועלים משכימין למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם משום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שכיחה ומנוחה לא יום טורח. וזהו פירוש טוב ויפה". ובשו"ת (ח"ה ח"מ השמטות סי' קצה) הביא מרן ראייה לדברי הרמב"ן מקרא מפורש טוב ויפה". ובשו"ת (יג טו-כב), עי"ש. קמ. כעין זה פירש רש"י שם: "לשון חבה ורעות". ונראה מדברי בנחמיה (יג טו-כב), עי"ש. קמא. בסוכה נה ע"ב: מן שהכל ענין אחד, כי ע"י הרעיון והמחשבה מגיעים לריעות ודביקות. **קמא.** בסוכה נה ע"ב: "משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון, אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך". ובזוהר פרשת צו (ח"ג לב ע"א): "ובהוא חדוותא לא משתכתא

שיל"ת

ספר

שיר מעון

השלם והמפואר

על חמשה חומשי תורה

ויקרא

מרב האי גאון שר התורה והיראה
צדיק יסוד עולם מופת הדור

רבינו **שמעון סופר** זצוק"ל

אבדק"ק ערלוי

בעל שו"ת "התעוררות תשובה"
בן רשכבה"ג מרן הכתב סופר זצוק"ל
בן רשכבה"ג מרן החתם סופר זצוק"ל

יוצא לאור במהדורה חדשה, מושלמת ומפוארת
על ידי מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי יד
ע"ש החתם סופר ז"ל
ע"ה"ק ירושלים תובב"א

[לו]

ובבחינה הזאת יש לפרש הפסוקים בפרשת לך לך (בראשית יד ז-יח) ויצא מלך סדום וגו' ומלכי צדק מלך שלם וגו', לכאורה קשה למה הוציא בפרהסיא ולא קיים מצות הכנסת אורחים בצנעא, לקיים והצנע לכת אפילו דברים שדרכן להעשות בפרהסיא (כדאיתא סוכה מט ע"ב). וזה יתיישב על ידי דקדוק עצום, כתיב ויצא מלך סדום לקראתו אחרי שובו, ולא כתיב מה אמר לאברהם, והפסיק בענין ומלכי צדק הוציא וגו' ויתן לו מעשר, ואחר כך (שם פסוק כא) כתיב ויאמר מלך סדום מה שאמר מלך סדום לאברהם. וי"ל דהרבה פעמים חושדין לצדיק הנותן צדקה בסתר שאינו נותן מאומה, ומדברים עליו תועה הרבה ונעשה חילול השם, וגם בזה שאין תלמידי חכמים מפרנסין ומחזיקין זה את זה, ואז מצוה ליתן לשם שמים בפרהסיא. וזה כאשר יצא מלך סדום לקראת אברהם, אז הוציא מלכי צדק בפרהסיא לאברהם יין ולחם למען יראה מלך סדום כי תלמידי חכמים מפרנסים ומחזיקים זה לזה, וכן נאה ויאה, והוא קידוש השם, תחת זה אילו היה בסתר היו מדברים תועה על מלכי צדק שאברהם בא עיף ויגע ממלחמה ואינו מקדים אותו בלחם וכמים, לכן כאשר יצא מלך סדום לקראתו הוציא לו לחם ויין כדי שיראה מלך סדום, וגם

אברהם נתן לו מעשר מכל לעיניו, ואחר כך כתוב מה שאמר לו. והנה לפום גמלא שיחנא (כתובות סז ע"א), לפי גדולתו בתורה כן בני אדם למדים ממעשיו בזלזולו במצות, כמו שאמר רבי יוחנן (כיומא שם) כגון אנא דמסגינא ארבע אמות בלא תורה ותפלה. וזה ושמרתם מצותי זה משנה כדאיתא ברש"י הרבה פעמים (כאן, דברים ד ו), ועשיתם אותם, ואז תזהרו מאוד שלא יתחלל שם שמים כי אז נקל מאוד להיכשל^א, והשם ישמרנו ויתקדש שם שמים לטובה.

פרק כג

76 מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי.

יש לדקדק שכפל הכתוב לומר אלה הם מועדי. יש לפרש על פי משל שאב מצוה לבנו להביא לו תבשיל לאכול, וכאשר רואה בנו שחך של אביו אוכל יטעם ויונעם לו, באהבתו אל האב מביא לו עוד מתבשיל הזה, מה שאין כן עבד שמקיים ציוויו של אדונו על מנת לקבל פרס, רק מה שמצוה לו עושה ולא יותר, ואינו מוסיף מדיליה, והכל עושה רק כדי שיקבל שכרו משלם. והנה הקב"ה צוה לנו לעשות יום אחד יום טוב, אבל אנו רואים חביבות הקב"ה אל ישראל

^אאשר תקראו אתם שאתם מוסיפים יום מספיקא דושא 'אלא הם מועדי' החביבים עלי, כי בזה ניכר אהבתו ישראל להקב"ה

^אשקאי קודש' לקדשה ושמחה אלה הם מועדי'

שמשרה שכינתו בא, וישראל חשו הוסיפו לעשות (והחמירו בספיי משום שמא יחו שבקיאין בקביע ובזה ניכר אהבו ול והנה חז"ל ו) אשר ת וזה אלה מועדי אבל אשר תקו קוראים ומוס אהבתכם אלי מועדי באמת אתכו

אשר תקראו הם מועדי.

[מקראי ק' ול

והיא עיקר ט סימן תקכט,

ששבת ימים ו שבת שבתו

איתא במ שע

וצלוחיות ו אמר לה' ה אותו אמר

א. והיינו סמיכות הפסוקים שלאחר 'ושמרתם מצותי ועשיתם אותם' תזהרו מאד ש'ולא תחללו שם קדשי'.

לכני אדם, אמר לו רבי חייא בר אבא בני כמה זכית לכך, אמר לו קצב הייתי וכל כהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת, אמרתי לו אשריך שזכית לכך וכרוך המקום שזיכך לכך.

ויש לפרש, ידוע רוב העולם אם יש להם עשירות ושפע רב מאוד בועטין בקיומה של תורה, כדכתיב (דברים לב טו) וישמן ישורון ויבעט, וכתיב (שם ח יב) ובתים טובים וגו' ורם לבבך ושכחת את ה', וקצב הזה בכל עשרו הרב לא שכח את ה', רק בכל פעם שהביא את שלחן הזהב הזה משא ששה עשר בני אדם, אשר שלחן זה לבדו שוויו עושר רב, הכיר והודה ואמר שלה' הארץ ומלואה, וכאשר הניח אותו הכיר שמה' ניתן לו והארץ נתן לבני אדם, ועל זה שאל אותו רבי חייא בר אבא כמה זכית שיהא לך עושר גדול כזה ולא רם לבך להתגאות.

והנה אם בא העושר מהקב"ה אשר בזה ישולם לו שכר מצוה רבה, העושר הזה מסוגל שלא ירום לבו ולא יתגאה ולא יבעט, כי אם חלילה היה בא ההיפך מזה, אזי העושר הזה איננו תשלום שכר המצוה, אדרבה שמור לרעתו, אבל ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה (משלי י כב). וזה שהשיב לו הקצב על ידי שהייתי מכבד את השבת נתן לי הקב"ה שכרי, בזה מובן מאליו ששכר זה מגלגל זכות ולא חובה לבעט, והכיר כי לה' הארץ ומלואה והארץ נתן לבני אדם.

שמשרה שכינתו עליהם ביום טוב כי בא, וישראל חשוקים ודבוקים בו יתברך הוסיפו לעשות עוד יום אחד מדבריהם, (והחמירו בספיקו וגורו גזירה רחוקה משום שמא יחזור הדבר לקלולו הגם שבקיאין בקביעא דירחא (ביצה ד ע"ב)), ובזה ניכר אהבת ישראל להקב"ה כבנים ולא כעבדים.

והנה חז"ל (ראש השנה כה ע"א) דרשו אשר תקראו אותם לשון אתם. וזה אלה מועדי ה' הכתוב בפרשה לקמן, אבל אשר תקראו אתם במועדים שאתם קוראים ומוסיפים יום אחד מרוב אהבתכם אלי וקדושתכם, אלה הם מועדי באמת החביבים עלי, כי אהבתי אתכם אמר ה' וק"ל.

אשר תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי.

[מקראי קדש היינו] עיקר לקדושה, ולעבוד בשמחה השי"ת, והיא עיקר שמחת יו"ט כדאיתא בשו"ע סימן תקכט, אז אלה הם מועדי ולא מועדיכם.

ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון.

איתא במסכת שבת (ק"ט ע"א) באחד שערך שלחן זהב ועליו קתונות וצלוחיות וכו', וכאשר הביאו את השלחן אמר לה' הארץ ומלואה, וכאשר הוציאו אותו אמר השמים שמים לה' והארץ נתן

ששאי קודש
החטה ושמחה
לה הם מועדי

ברכת ה'
תעשיר'
נשהעושר בא
את ה' אזי היא
לברכה ואין
בועטין ע"ז

מכל לעיניו, ואחר שאמר לו. זיחנא (כתובות סו תו בתורה כן בני כולזולו במצות, (כיומא שם) כגון אמות בלא תורה מצותי זה משנה פעמים (כאן, דברים ואז תזהרו מאוד כי אז נקל מאוד ורנו ויתקדש שם ובה.

או אתם מקראי (כג ב)

וב לומר אלה הם על פי משל שאב תבשיל לאכול, של אביו אוכל זו אל האב מביא מהשאין כן עברנו על מנת לקבל עושה ולא יותר, והכל עושה רק אם. והנה הקב"ה זד יום טוב, אבל קב"ה אל ישראל

מאד ישולא תחללו